

Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen

Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen
Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen
Telefoon: 088 - 116 2000 en 030 - 799 1081

Verslag over het boekjaar
1-1-2017 t/m 31-12-2017

Inhoud

	Pagina
Organisatie	5
Voorwoord	9
Meerjarenoverzicht	11
Bestuursverslag	
De instelling	13
Goed pensioenfondsbestuur	16
Uitbestedingsbeleid	20
Communicatie	21
Financiële positie van het PNB	22
Uitvoeringskosten	27
Risicomanagement – en houding	29
Beleggingen	34
Actuariële analyse resultaat	37
Verzekerdenbestand	38
Vooruitblik 2018	44
Pensioenregeling 2017	45
Verantwoording toezicht door niet-uitvoerende Bestuurders	47
Verslag van het verantwoordingsorgaan	
Oordeel Verantwoordingsorgaan PNB 2017	49
Reactie van het Bestuur	52
Jaarrekening	
Balans per 31 december	54
Staat van baten en lasten	56
Kasstroomoverzicht	58
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	59
Toelichting op de balans per 31 december	64
Gebeurtenissen na balansdatum	69
Toelichting op de staat van baten en lasten	70
Resultaatbestemming	74
Risicoparagraaf	75

Pagina**Overige gegevens**

Actuariële verklaring	85
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	87

Bijlagen

Begrippenlijst	95
----------------	----

Organisatie

(Situatie 6 juni 2018)

Bestuur

Bisdom

Onafhankelijke voorzitter

J.L.M. van Susante (1953) Roermond

Uitvoerende Bestuurders

T.R. Kalb (secretaris, 1946) 's-Hertogenbosch
 M.J.M.W. Vuylsteke (1952) Utrecht
 C.J. Bijloos (1947) Rotterdam

Niet-uitvoerende Bestuurders

Namens de deelnemers:

A. Bultsma pr. (waarnemend voorzitter, 1976) Groningen-Leeuwarden

Namens de pensioengerechtigden:

E.F.J. Duijsens (1949) Haarlem-Amsterdam

Namens de werkgevers:

V.G.P.J.M. Schoenmakers pr. (1939) Breda
 P.J. Vergroesen (1959) 's-Hertogenbosch

Verantwoordingsorgaan

Namens de deelnemers:

J.J.C.M. van Os (1957) Utrecht
 P.J.J. Stiekema pr. (1962) Groningen-Leeuwarden
 F.M. Verheije (1957) Breda
 R.C.A. Polet (1974) Haarlem-Amsterdam
 E. Wever (1962) 's-Hertogenbosch
 H.J. Bouman pr. (1967) Roermond
 B.S. Bosma pr. (1965) Rotterdam

Namens de werkgevers:

J.L.W.M. Zuidwijk (1966)	Utrecht
Mw. H.M. Lulofs- van Rijnberk (1968)	Groningen-Leeuwarden
Mw. A.M.C. Aarts (1964)	Breda
T.J. v.d. Steen (1964)	Haarlem-Amsterdam
V.J.A.W.A. Peters (1958)	's-Hertogenbosch
K.H.M. Donners (secretaris, 1971)	Roermond
J.C.G.M. Bakker (voorzitter, 1965)	Rotterdam

Namens de pensioengerechtigden:

G.F.M. Hoes (1954)	Utrecht
C.J.A.M van Beek (1948)	Breda
G.J. Kerdijk (1949)	Groningen-Leeuwarden
C.G.M.B. Hulsebosch pr. (1944)	Haarlem-Amsterdam
N.H.J. Raaphorst (1948)	's-Hertogenbosch
H.J.L. Knubben pr. (1939)	Roermond
A. J.L.M. Bosman pr. (1936)	Rotterdam

Namens de Bisschoppenconferentie:

Mgr. Th. C.M. Hoogenboom (1960)	Utrecht
---------------------------------	---------

Adviseur namens het huishoudelijk personeel

Mw. I.V.M. Jansen-Werkhoven (1954)	
------------------------------------	--

Agendacommissie

J.L.M. van Susante (1953)	
T.R. Kalb (1946)	

Belegingscommissie

R.A.H. van der Meer (1949)	Voorzitter
C.J. Bijloos (1947)	Lid, namens het bestuur
R.J.P. Lodewijks (1968)	Lid
A.J.C.C.M. Loonen (1970)	Lid

Commissie Voorlichting en Communicatie

Mw. I.V.M. Jansen-Werkhoven (1954)	Lid
T.R. Kalb (1946)	Voorzitter
R.C.A. Polet (1974)	Lid

Auditcommissie

J.S.A. van Scheijndel (1958)	Lid
R.J.A. Verberne (1953)	Lid

Commissie Jaarverslag

T.R. Kalb (1946)	Lid
P.J. Vergroesen (1959)	Lid
J.J.C.M. van Os (1957)	Lid
K.H.M. Donners (1971)	Lid

Countervailing power

CVP Advies	Budel
------------	-------

Actuariële advisering

AZL Actuariaal	Heerlen
----------------	---------

Actuariële certificering

Sprenkels & Verschuren B.V.	Amsterdam
-----------------------------	-----------

Accountant

Ernst & Young Accountants LLP	Maastricht
-------------------------------	------------

Bestuursadvies en -administratie

AZL N.V.	Heerlen
----------	---------

Vermogensbeheer

NN Investment Partners (NN IP)	Den Haag
--------------------------------	----------

Compliance officer

Nederlands Compliance Instituut	Capelle aan den IJssel
---------------------------------	------------------------

Custodian

KAS BANK N.V.	Amsterdam
---------------	-----------

Voorwoord

Voor u ligt het verslag over het boekjaar 2017 (hierna: het verslagjaar) van de Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen (hierna: het PNB). De instelling is opgericht op 1 januari 1973 en gevestigd te Utrecht. De instelling is een publieke kerkelijke rechtspersoon en vormt een zelfstandig onderdeel van het Rooms Katholiek Kerkgenootschap.

De belangrijkste onderwerpen die in de Bestuursvergaderingen aan de orde kwamen, zijn:

- de benoeming van twee nieuwe Bestuursleden, waarvan één als voorzitter;
- de benoeming van een nieuwe waarnemend voorzitter;
- de participatie aan het onderzoek van De Nederlandsche Bank (DNB) naar de effectiviteit en inrichting van het omgekeerd gemengd Bestuursmodel;
- de herijking van de missie, visie en strategie van het fonds;
- de acties die voortkwamen uit de zelfevaluatie van het Bestuur;
- de evaluatie dienstverleners en beoordeling ISAE-rapportages;
- de financiële aspecten (beleggingsresultaten en haalbaarheidstoets);
- de vaststelling van de premie;
- de nieuwe richtlijnen voor het vermogensbeheer;
- de gevolgen van de aanpassing van het fiscaal kader per 1 januari 2018 voor de pensioenregelingen van het fonds;
- de wijziging van fondsdocumenten, zoals de ABTN, het Bestuursreglement en de uitvoeringsovereenkomst;
- de toeslagverlening en inhaalindexatie; en
- de periodieke rapportages over pensioen-, vermogens-, en risicobeheer.

In het vervolg van dit Bestuursverslag leest u hier meer over.

Dit verslag wordt uitgebracht in overeenstemming met de statuten van het fonds.

Meerjarenoverzicht

Alle bedragen in dit jaarverslag zijn maal duizend, tenzij anders vermeld.

	2017	2016	2015	2014	2013
Aantallen					
Actieve deelnemers	861	892	906	971	1.008
Slapers	620	621	633	641	635
Pensioengerechtigden	1.693	1.723	1.763	1.766	1.828
Totaal	3.174	3.236	3.302	3.378	3.471
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Beleggingen voor risico pensioenfond					
Totaal belegd vermogen	513.903	496.983	466.079	471.458	395.453
Beleggingsopbrengsten	23.423	42.467	4.588	82.245	11.238
Beleggingsrendementen (op basis van total return)	4,9%	9,3%	1,1%	20,8%	3,0%
Reserves					
Algemene reserve	136.821	118.768	98.834	115.395	82.820
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfond	381.092	385.147	372.588	361.919	322.739
Premiebijdragen voor risico pensioenfond	7.338	7.040	6.117	6.082	6.864
Pensioenuitkeringen	-15.833	-16.155	-16.197	-16.200	-16.286
Dekkingsgraad ¹⁾					
Op basis van RTS	135,9%	130,8%	126,5%	127,4%	125,7%
Beleidsdekkingsgraad	135,9%	125,3%	129,4%	128,8%	
Vereiste FTK (op basis van de feitelijke mix)	115,5%	114,0%	113,8%	111,2%	112,5%
Vereiste FTK (op basis van de strategische mix)	114,0%	113,3%	113,0%	111,8%	112,8%
Op grond van ongemiddelde rentecurve ²⁾	134,7%	128,4%	124,4%	123,8%	125,1%
Rekenrente	1,4%	1,2%	1,6%	1,7%	2,6%

1) De dekkingsgraad is als volgt berekend $((136.821 + 381.092) / 381.092) \times 100\%$.

2) Dit is de zuivere marktrente.

Bestuursverslag

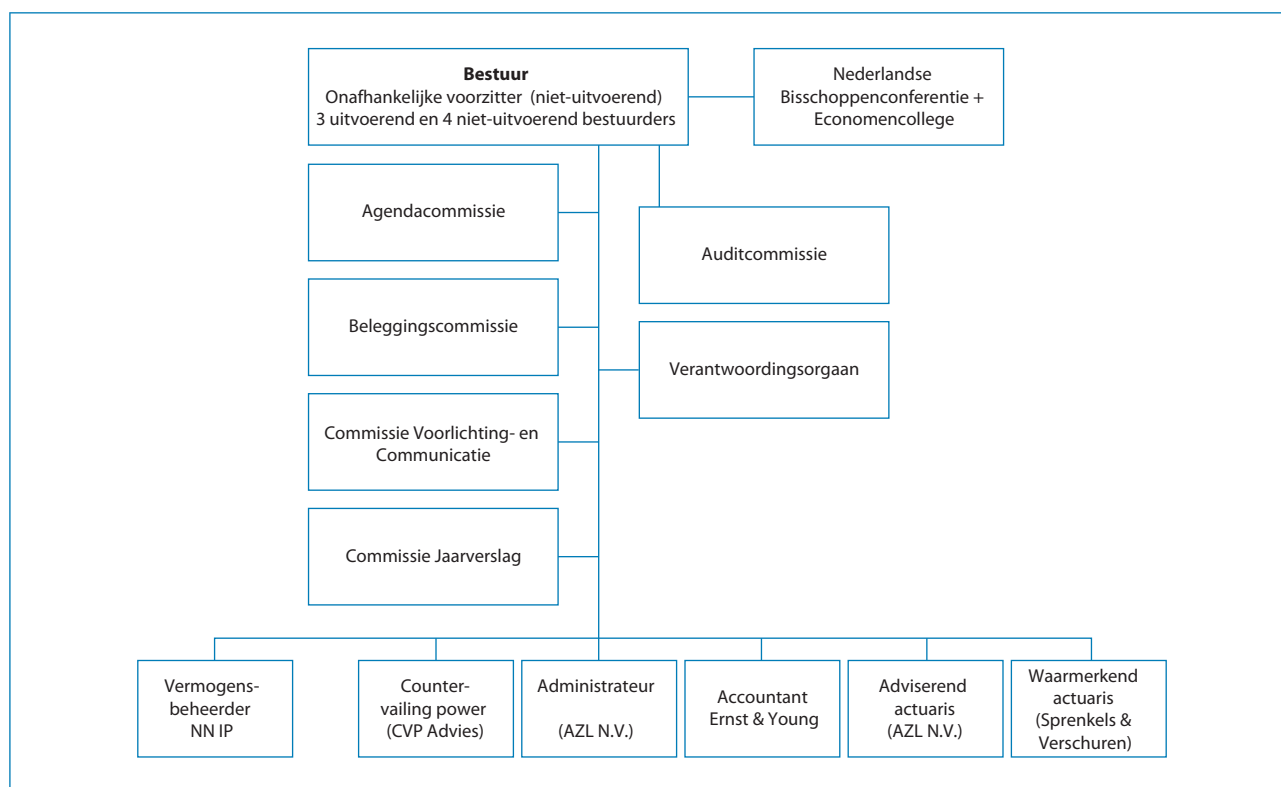
De instelling

Doelstelling

Het PNB is een rechtspersoon naar kerkelijk recht, die statutair gevestigd is te Utrecht en tevens een zelfstandig onderdeel is van het R.K. Kerkgenootschap in Nederland. Het pensioenfonds stelt zich ten doel pensioenvoorzieningen te regelen van priesters, diakens, pastoraal werkers en het huishoudelijke personeel in de zeven Nederlandse bisdommen. Deze pensioenvoorzieningen omvatten ouderdoms-, nabestaanden- en arbeidsongeschiktheidspensioenen. Het pensioenfonds geeft hiermee mede uitvoering aan de kerkelijke zorgplicht van de bisschoppen om te voorzien in de sociale zekerheid en een passend levensonderhoud van gewijde ambtsdragers. Deze zorgplicht vindt zijn grondslag in het Wetboek van Canoniek Recht.

In de ABTN is bovendien expliciet omschreven op welke onderdelen het PNB vanwege zijn kerkelijke status afwijkt van een gangbaar Nederlands pensioenfonds. DNB is hiervan op de hoogte.

Organogram

Missie, visie en strategie

De missie van het PNB is dat het fonds een duurzame en betrouwbare uitvoerder is van de pensioenreglementen, waaraan leiding wordt gegeven door een integer en deskundig Bestuur. De belangen van de deelnemers c.s. staan centraal en worden onderling evenwichtig afgewogen. Het pensioen- en vermogensbeheer moet daarbij (kosten)efficiënt, risicobewust en transparant worden uitgevoerd. Het Bestuur streeft naar een solidair en optimaal pensioenresultaat, waarbij de risico's rechtvaardig worden gedeeld en het beleid op lange termijn ook financieel kan worden waargemaakt.

Visie

Als visie streeft het PNB naar een zo goed mogelijke pensioenvoorziening, die ruimte geeft voor aanpassing aan maatschappelijke ontwikkelingen en die naar de toekomst toe de bishoppelijke zorgplicht voor zijn ambtsdragers mede kan waarborgen. Binnen de pensioensector neemt de regelgeving en kostendruk toe en de daarmee verband houdende wens tot consolidatie en verdere samenwerking tussen pensioenfondsen. Vanwege het specifieke karakter van het PNB zal het fonds van deze ontwikkeling eerder kunnen profiteren bij het vermogensbeheer dan ten aanzien van het pensioenbeheer. Het pensioenbeheer van het PNB vraagt om een aparte aansturing, die gebaat is bij Bestuurlijke kennis van zaken en continuïteit, met speciale aandacht voor de uitvoeringskosten ter zake.

Strategie

Om de missie van het fonds te kunnen realiseren, heeft het PNB voor de komende jaren de volgende speerpunten:

- Een (kosten)efficiënte en correcte uitvoering van de pensioenregeling blijven waarborgen, waarbij het Bestuur de controle heeft over de uitbestede (administratieve) werkzaamheden. In dit kader heeft het Bestuur met de administrateur contractuele afspraken gemaakt over de uitvoering van de pensioenregeling en de kosten daarvan.
- Het blijven voeren van een solide vermogensbeheer om de financiële positie van het PNB te behouden waarin kan worden voldaan aan de ambitie van het fonds. De basis voor het vermogensbeheer is een zorgvuldig vastgesteld beleggingsbeleid dat wordt bepaald aan de hand van een periodiek uitgevoerde ALM-studie (laatst uitgevoerd in 2015). Het beleggingsbeleid wordt vervolgens nader uitgewerkt in de Handleiding Vermogensbeheer. Op basis van beleggingsrapportages wordt de uitvoering van het beleggingsbeleid gemonitord.
- Een goede en transparante informatievoorziening richting belanghebbenden door tijdig, duidelijk, evenwichtig en correct te communiceren. In 2016 heeft het Bestuur een nieuw communicatiebeleidsplan voor de duur van drie jaren vastgesteld. Digitale communicatie krijgt hierin in toenemende mate een grote rol.
- Een adequaat risicobeheersingsbeleid uitvoeren voor een goede, efficiënte en structurele beheersing van de financiële en niet-financiële risico's die het fonds loopt.
- Aandacht blijven houden voor een goed Bestuur van het pensioenfonds en de verdeling van de taken en bevoegdheden tussen de uitvoerende Bestuurders en niet-uitvoerende Bestuurders blijven waarborgen. De Code Pensioenfondsen is hierbij een leidraad voor het PNB.

Deze speerpunten en de daaruit voortvloeiende acties maken deel uit van het Integraal Dynamisch Beleidsplan van het fonds dat doorlopend gemonitord en jaarlijks geëvalueerd wordt.

Stip op de horizon

De missie van het PNB kan de komende jaren voldoende waargemaakt worden, en het fonds staat er financieel goed voor om een solidair en optimaal pensioenresultaat mogelijk te maken. De huidige kostenvoorziening is toereikend om tot in de verre toekomst zelfstandig de uitvoeringskosten te betalen. De toereikendheid van de kostenvoorziening wordt regelmatig getoetst.

Organisatie pensioenfonds

De organisatie van het pensioenfonds bestaat uit het Bestuur, het Verantwoordingsorgaan, de Agendacommissie, de Auditcommissie, de Beleggingscommissie, de Commissie Voorlichting en Communicatie en de Commissie Jaarverslaglegging. Indien kerkelijke aspecten in het geding zijn, neemt het Bestuur geen besluiten zonder voorafgaand overleg met de Bisschoppenconferentie.

Bestuur

Het Bestuur van het PNB bestaat uit 8 personen. Het fonds werkt met een omgekeerd gemengd Bestuursmodel. Er zijn 3 uitvoerend Bestuurders en 5 niet uitvoerend Bestuurders, waaronder de onafhankelijke voorzitter. Van de niet uitvoerend Bestuurders vertegenwoordigen 2 Bestuursleden de werkgever, 1 de deelnemers en 1 de pensioengerechtigden. De niet uitvoerend Bestuurders voeren het intern toezicht uit binnen het Bestuur. Zij worden hierbij ondersteund door de Auditcommissie.

Het Bestuur onderhoudt contacten met het Economencollege over uitvoeringstechnische kwesties van uiteenlopende aard. Deze contacten worden door het college mede benut om praktijksituaties onder de aandacht van het Bestuur te brengen.

In het verslagjaar 2017 zijn 2 Bestuursleden reglementair afgetreden, namelijk de heren L.J.W. Verhoeven en M.M.W. Frankort (voorzitter). De plaats van de heer Verhoeven is ingenomen door de heer E.F.J. Duijsens; de heer Frankort is als voorzitter opgevolgd door de heer J.L.M. van Susante. De functie van waarnemend voorzitter, die door de heer Verhoeven werd bekleed, is ingevuld door de heer A. Bultsma. De heer Frankort is wegens zijn verdiensten door de Paus benoemd tot ridder in de orde van de H. Gregorius.

Gelet op de veranderingen in het pensioenlandschap, de toegenomen regeldruk en eisen die DNB aan Bestuurders stelt, blijft continuïteit een belangrijk aandachtspunt voor het Bestuur.

Het Bestuur heeft in 2017 5 maal vergaderd. De niet uitvoerend bestuurders hebben tweemaal een eigen vergadering samen met de Auditcommissie gehouden en eenmaal met het Verantwoordingsorgaan. Het Bestuur heeft 2 keer met het Verantwoordingsorgaan overlegd en 1 studiedag met alle organen gehouden.

Agendacommissie

De Agendacommissie bestaat uit de voorzitter en de secretaris. De Agendacommissie bereidt de vergaderingen van het Bestuur voor. De Agendacommissie is in het verslagjaar 6 maal bijeen gekomen. Behoudens expliciet afgegeven mandaten door het Bestuur, heeft deze commissie geen beslissingsbevoegdheid.

Auditcommissie

De Auditcommissie bestaat uit 2 onafhankelijke leden. De Auditcommissie is belast met de ondersteuning van de niet-uitvoerend Bestuurders in hun toezicht op het terrein van de risicobeheersing, het beleggingsbeleid en de financiële informatieverstrekking door het fonds. Zij brengen jaarlijks een toezichtsrapportage uit aan de niet-uitvoerend Bestuurders.

Beleggingscommissie

Het Bestuur laat zich in zijn beleggingsbeleid bijstaan door een Beleggingscommissie en de heer W.L.M. Schapendonk van CVP Advies als countervailing power. De Beleggingscommissie bestaat uit maximaal 5 leden, waarvan maximaal 2 Bestuursleden. De overige leden worden door het bestuur benoemd op grond van hun kennis en ervaringen op het beleggingsterrein en bijzondere affiniteit met het PNB. De externe leden worden beschouwd als verbonden personen in de zin van de gedragscode van het fonds en conformeren zich hieraan. De Beleggingscommissie is in het verslagjaar 4 maal bijeen geweest en heeft 1 keer telefonisch overleg gevoerd. Voor meer inhoudelijke informatie over de advisering aan het Bestuur en het gevoerde beleggingsbeleid wordt verwezen naar het hoofdstuk 'Beleggingen'.

Commissie Voorlichting en Communicatie (CVC)

Deze commissie is onder meer belast met de uitvoering van het door het Bestuur vastgestelde communicatiebeleidsplan en het toezicht op de naleving van dit plan door AZL.

De commissie is 4 maal bijeen geweest. De CVC bestaat uit één Bestuurslid, tevens voorzitter van de commissie, en 2 leden van het Verantwoordingsorgaan. AZL zorgt voor het communicatieadvies aan de commissie. Er hebben zich geen wijzigingen in de samenstelling van de commissie voorgedaan in het verslagjaar. Verderop in dit verslag wordt inhoudelijk ingegaan op het communicatiebeleid van het PNB.

Commissie Jaarverslag

De Commissie Jaarverslag bestaat uit 2 leden van het Bestuur en 2 leden van het Verantwoordingsorgaan. Er hebben zich geen wijzigingen in de samenstelling van de commissie voorgedaan in het verslagjaar. De commissie is betrokken bij de totstandkoming van het jaarverslag.

Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan bestaat uit 23 personen; namens ieder bisdom (7 in getal) een afgevaardigde namens de werkgevers, namens de deelnemers en namens de gepensioneerden en een vertegenwoordiger namens de Bisschoppenconferentie en een adviseur namens het huishoudelijk personeel. In 2017 hebben de heren Hendriksen en De Rooij het Verantwoordingsorgaan verlaten. Nieuw toegetreden tot het Verantwoordingsorgaan zijn mevrouw Aarts en de heren Bosma en Hoes. De heren Stiekema, Raaphorst en Donners zijn herbenoemd. Vermeldenswaard is dat de heer Donners in het verslagjaar door Zijne Majesteit de Koning is benoemd tot ridder in de orde van Oranje Nassau.

Het Bestuur legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan. Het Verantwoordingsorgaan heeft voorts de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het Bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht, over het door het Bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst. Ook stelt het Bestuur het Verantwoordingsorgaan in de gelegenheid advies uit te brengen over de in de statuten opgesomde terreinen.

Goed pensioenfondsbestuur

Fondsdocumenten

In het verslagjaar zijn de volgende fondsdocumenten gewijzigd:

Statuten

De meest recente notariële akte dateert van 13 mei 2014. In het verslagjaar is besloten om aan de statuten een addendum toe te voegen, waarin voorgestelde wijzigingen worden bijgehouden. Tot dit besluit is gekomen, omdat de wijzigingen niet urgent zijn, omdat de wetgeving voorrang heeft en wordt gevolgd ofwel de wijzigingen ter verduidelijking zijn. Eens in de vijf jaar worden de teksten van het addendum in de statuten verwerkt, tenzij eerdere aanpassing van de statuten noodzakelijk blijkt.

ABTN

De Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) wordt jaarlijks door het Bestuur geactualiseerd. In de Bestuursvergadering van 22 november 2017 is de ABTN vastgesteld, waarbij de besluitvorming uit het verslagjaar is verwerkt.

Bestuursreglement

Het Bestuur heeft zijn taken en de werking van dit orgaan vastgelegd in een Bestuursreglement. Dit reglement is in het verslagjaar gewijzigd naar aanleiding van de aanbevelingen die DNB in het kader van haar onderzoek naar de werking van het omgekeerd

gemengd model heeft gedaan. Daarnaast zijn de taken van de waarnemend voorzitter in het verslagjaar opnieuw gezien. Dit heeft geleid tot een aanpassing in het Bestuursreglement.

Pensioenreglementen

Het PNB controleert jaarlijks of het pensioenreglement wijziging behoeft. In 2017 waren de belangrijkste wijzigingen de opname van de mogelijkheid tot conversie van de pensioenaanspraken na echtscheiding en de aanpassing van de overgangsbepaling in verband met de versnelde verhoging van de AOW-leeftijd. Daarnaast is onderzocht of de verhoging van de fiscale pensioenrichtleeftijd per 1 januari 2018 gevolgen heeft voor de pensioenreglementen. Dit bleek niet het geval te zijn. Het Bestuur heeft vastgesteld dat de pensioenrichtleeftijd van 67 jaar met de bestaande methodiek waarbij standaard wordt vervroegd naar de AOW-pensioendatum van de individuele deelnemer binnen de fiscale kaders valt en vooralsnog kan blijven gehandhaafd. De meest actuele reglementen zijn beschikbaar op de website van het PNB.

Uitvoeringsovereenkomst

De uitvoeringsovereenkomst is in 2017 gewijzigd. De wijziging heeft betrekking op de manier waarop de onvoorwaardelijke toeslagverlening in Pensioenreglement II wordt gefinancierd.

Geschiktheid en evaluatie

Het geschiktheidsbeleid en het opleidingsplan zijn vastgelegd in een geschiktheidsplan. In 2017 heeft het Bestuur een studiedag gehad met het Verantwoordingsorgaan en de Auditcommissie. De onderwerpen waren: 'Premie en toeslagen 2018', 'Kerkrechtelijke aspecten pensioenfondsen', 'Het digitale pensioenfondsen' en 'Duurzaam beleggen'.

Taakverdeling

Per beleids-/aandachtsgebied zijn twee Bestuursleden verantwoordelijk. De uitvoerende Bestuurders zijn primair verantwoordelijk voor het portefeuillebeheer. De niet uitvoerende leden houden vanuit hun rol toezicht op de uitvoering en besluiten ter zake. In verband met het aantreden van twee nieuwe Bestuursleden heeft in het verslagjaar op onderdelen een herverdeling van de portefeuilles plaatsgevonden. In onderstaande tabel is de verdeling weergegeven.

Aandachtsgebied	Primair verantwoordelijk	Secundair verantwoordelijk
Besturen organisatie	J.L.M. van Susante	A. Bultsma
Wet- en regelgeving	Th.R. Kalb	V.G.P.J.M. Schoenmakers
Pensioenregelingen & -soorten	Th.R. Kalb	V.G.P.J.M. Schoenmakers
Vermogensbeheer	C.J. Bijloos	E.F.J. Duijssens
Actuarial & Verslaglegging	M.J.M.W. Vuylsteke	P.J. Vergroesen
Adm. Organisatie en interne controle	M.J.M.W. Vuylsteke	P.J. Vergroesen
Uitbesteding	M.J.M.W. Vuylsteke	E.F.J. Duijssens
Communicatie	Th. R. Kalb	A. Bultsma
Kerkelijke aspecten	Th. R. Kalb	V.G.P.J.M. Schoenmakers

Zelfevaluatie

In 2017 heeft het Bestuur een uitgebreide zelfevaluatie onder leiding van de heer M. Stoové gehouden. Uit deze jaarlijkse evaluatie is een aantal acties voortgekomen die voor een groot deel in het verslagjaar zijn uitgevoerd. In het kader van het Bestuurlijke continuïteitsvraagstuk heeft dit onder andere geleid tot de vaststelling van een procedure kandidaatstelling en benoeming Bestuursleden. Een punt dat nog verdere aandacht behoeft is het diversiteitsaspect. Het Bestuur heeft bij de bisdommen onder de aandacht gebracht dat binnen de fondsgremia de wens naar meer diversiteit aanwezig is, met name een betere verhouding man-vrouw in de samenstelling.

Beloningsbeleid

Het PNB kent een vergoedingsregeling die in het verslagjaar is herzien. De frequentie voor het aanpassen van de vergoeding is gewijzigd van jaarlijks naar eenmaal per vijf jaar. De hoogte van de vergoedingen is niet gewijzigd.

Gedragscode / Compliance Officer

Het Bestuur hanteert een gedragscode. Jaarlijks, per vergadering, en bij uittreding bevestigen de leden van het Bestuur dat zij de gedragscode hebben nageleefd. De gedragscode is in het verslagjaar niet gewijzigd.

Het Nederlands Compliance Instituut (NCI) is aangesteld als compliance officer. De compliance officer is onder meer belast met de controle op de naleving van de gedragscode. Over 2017 hebben zich geen situaties van belangenverstrengeling voorgedaan. Het Bestuur is tevreden met de dienstverlening van het NCI en heeft de overeenkomst derhalve met een jaar verlengd.

Wet- en regelgeving

In 2017 zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door de toezichthouders De Nederlandsche Bank N.V. en/of de Stichting Autoriteit Financiële Markten geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Code pensioenfonds

Het Bestuur onderschrijft de uitgangspunten van de Code pensioenfonds. Bij verantwoording over de naleving van de Code pensioenfonds geldt het principe 'pas toe of leg uit'. Afwijking van de norm is mogelijk als daar een goede reden voor is. De Code pensioenfonds is per 1 januari 2017 gewijzigd. Alle pensioenfonds die onder de Code vallen financieren de Monitoringcommissie en de Ombudsman Pensioenen. De Pensioenfederatie nam over 2017 de bijdrage voor haar leden voor haar rekening. De Monitoringcommissie Code pensioenfonds onderzoekt volgens de taakopdracht van de Stichting van de Arbeid en de Pensioenfederatie periodiek de manier waarop pensioenfonds de Code pensioenfonds naleven. De commissie heeft in het verslagjaar de standpunten over en ervaringen met de naleving van de Code pensioenfonds met behulp van een enquête onderzocht. Het PNB heeft aan dit onderzoek meegewerkt. Voorgaande ontwikkelingen zijn aanleiding geweest om de eerdere inventarisatie over de naleving van de Code door het PNB te evalueren en te besluiten deze exercitie jaarlijks uit te voeren.

Normen uit de Code pensioenfonds waarvan door het PNB is afgeweken in 2017

Op de website van het PNB is de geactualiseerde inventarisatie van de naleving van de normen opgenomen. Hierna worden de normen toegelicht die (nog) niet volledig worden nageleefd:

Het Bestuur is van mening dat het niet noodzakelijk is om een interne klachten- en geschillenprocedure te formuleren, norm 41. Er worden vrijwel geen klachten ingediend. Het is wel mogelijk om klachten in te dienen. Op de website van het fonds staat een beschrijving.

Het Bestuur acht het niet noodzakelijk om een noodprocedure op te stellen om in spoedeisende situaties te kunnen handelen, norm 4. Het Bestuur is van mening dat het fonds zodanig klein is en zoveel is uitbesteed dat men elkaar, indien nodig, snel kan vinden.

De normen 43 en 44 betreffen de zogenaamde klokkenluidersregeling voor personen die financieel afhankelijk zijn van het fonds. Zij moeten zonder gevaar voor hun positie kunnen rapporteren over onregelmatigheden binnen het fonds. Het Bestuur acht deze normen niet van toepassing, aangezien het PNB geen werknemers in dienst heeft. Norm 42 over de melding van onregelmatigheden door andere betrokkenen –hiermee worden Bestuursleden en leden van het Verantwoordingsorgaan bedoeld– is naar het oordeel van het Bestuur overbodig. De verhoudingen binnen het PNB zijn zodanig dat, zonder dat een en ander nader wordt vastgelegd, onregelmatigheden kunnen worden gemeld. Voorts beschikt pensioenuitvoerder AZL over een eigen klokkenluidersregeling die onder meer van toepassing is op door het PNB uitbestede werkzaamheden. Ook het feit dat bij het PNB zelden gebruik moet worden

gemaakt van de in de statuten neergelegde klachten- en geschillenregeling is een signaal dat uitbreiding van interne regels ter zake geen toegevoegde waarde heeft.

Norm 46 verlangt van het PNB dat in de statuten een schorsingsprocedure is vastgelegd. De huidige statuten kennen alleen de mogelijkheid om een benoeming van een Bestuurder in te trekken. Naar de mening van het Bestuur zal een reden voor schorsing al een aanleiding tot intrekking van de benoeming zijn.

Norm 47 heeft betrekking op de vastlegging van de eisen voor een vacante functie voor onder meer het Verantwoordingsorgaan. Het Bestuur heeft tijdens de studiedag aan het Verantwoordingsorgaan aandacht gevraagd voor dit onderwerp.

De normen 56 en 65 tot en met 71 hebben betrekking op het belang van een redelijke afspiegeling van alle belanghebbenden in de fondsorganen. In het bijzonder wordt gepleit voor een grotere vertegenwoordiging van vrouwen en jongeren. Het Bestuur hecht aan een juiste vertegenwoordiging in Bestuur en Verantwoordingsorgaan namens alle, binnen de doelgroep van actieve deelnemers te onderscheiden type werknemers en ambtsdragers, alsmede namens pensioengerechtigden. Daarbovenop wordt erop toegezien dat er evenwicht is in vertegenwoordiging namens alle bisdommen (als "werkgevers"). Het Bestuur is van mening dat gelet op het specifieke karakter van het pensioenfonds, aan de van buitenaf gewenste diversiteit niet voldaan kan worden.

Klachten en geschillen

Als het PNB een verschil van inzicht heeft met een deelnemer over de toepassing of interpretatie van de uitvoering van de pensioenreglementen, dan is er sprake van een geschil. Als een deelnemer zijn ongenoegen uit over de behandeling door het PNB of de administrateur (AZL), zonder dat de rechtspositie wordt geschaad, dan is er sprake van een klacht.

In 2017 zijn de volgende klachten en/of geschillen ingediend bij het pensioenfonds:

Bezwaar tegen afwijzing arbeidsongeschiktheidspensioen

Een deelnemer heeft bezwaar aangetekend tegen de afwijzing van het PNB met betrekking tot het verzoek om een arbeidsongeschiktheidspensioen. De deelnemer heeft vervolgens gebruik gemaakt van de statutaire mogelijkheid om de afwijzing voor te leggen aan een commissie van scheidslieden. Dit lopende geschil is in het verslagjaar nog niet afgerond.

Klacht inzake niet tijdige verwerking wijziging bankrekening

Een gepensioneerde heeft in het verslagjaar een wijziging van zijn woonadres en bankrekening in het buitenland via de e-mail doorgegeven. Vervolgens heeft het PNB hem verzocht om deze wijziging schriftelijk door te geven. Hierbij is vertraging ontstaan met als gevolg dat de pensioenbetaling nog naar de oude rekening is verstuurd. De gepensioneerde heeft hierover een klacht ingediend. Het PNB heeft toegelicht dat het niet bevoegd is om op grond van een e-mailbericht bankgegevens van deelnemers te wijzigen. Een dergelijke wijziging van een bankrekeningnummer dient altijd schriftelijk (per post) doorgegeven te worden, door middel van een ondertekend formulier. De deelnemer heeft gereageerd dat het na deze toelichting voor hem duidelijk is dat het wijzigen van financiële gegevens een delicate zaak is, en dat dit dus met veel voorzichtigheid gepaard moet gaan. De klacht is hiermee afgehandeld.

Uitbestedingsbeleid

Het uitbestedingsbeleid van het PNB is opgenomen in de ABTN en het Integraal Dynamisch Beleidsplan. Het Bestuur heeft aan het einde van het verslagjaar besloten dat een afzonderlijk uitbestedingsbeleidsplan zal worden opgesteld om te voorkomen dat sprake is van een versnippering van het beleid over meerdere fondsdocumenten..

Uitbestede werkzaamheden

Administratie

Als administrateur voor het pensioenfonds zorgt het Administratiekantoor Zuid Limburg N.V (hierna: AZL) voor de pensioen- en deelnemersadministratie, de financiële administratie en de jaarverslaglegging.

Vermogensbeheer

Het fiduciair vermogensbeheer is uitbesteed aan Nationale Nederlanden Investment Partners B.V. (NN IP). NN IP belegt het vermogen van het PNB op basis van richtlijnen voor het vermogensbeheer die het Bestuur heeft vastgesteld.

Advisering en certificering

Het Bestuur heeft de Bestuursadvisering en -ondersteuning uitbesteed aan AZL. In het verslagjaar zijn de adviserende actuariële werkzaamheden uitgevoerd door AZL.

De controle van de jaarrekening is toevertrouwd aan Ernst- en Young Accountants LLP. De actuariële certificering is belegd bij Sprenkels & Verschuren.

Certificering uitbestede werkzaamheden

Om aan de behoefte van het Bestuur aan zekerheid omtrent de werking en controle van de interne, financiële bedrijfsprocessen bij de administrateur ten behoeve van het jaarwerk tegemoet te komen, heeft AZL er enkele jaren geleden voor gekozen om gecertificeerd te worden volgens de richtlijnen van de ISAE 3402-rapportage en de ISAE 3000-rapportage.

De ISAE 3402-rapportage betreft de opzet, bestaan en werking van de interne beheersingsmaatregelen van de in de rapportage opgenomen processen die de financiële verantwoording raken. De ISAE 3000-rapportage audit de werking van de overige niet-financiële processen. In 2017 heeft de accountant beide ISAE-rapportages getoetst en heeft de directie van AZL een In Control Statement, afgegeven. Ook de NN IP heeft over 2017 controlerapporten uitgebracht, conform de ISAE 3402-standaarden.

Het Bestuur heeft de ISAE-rapportages van AZL en NNIP beoordeeld en besproken. Met name is gekeken naar de effectiviteit van de beheersmaatregelen. Daarnaast heeft de portefeuillehouder binnen het Bestuur de klantbijeenkomst van AZL bijgewoond waarin de rapportages door AZL en de controlerend accountant van AZL zijn toegelicht. De rapportages hebben niet tot materiële opmerkingen geleid. PNB meent dat uit de rapportages voldoende zekerheid is verkregen dat de verplichtingen uit de dienstverleningsovereenkomsten tussen PNB enerzijds en NN IP en AZL anderzijds worden nagekomen.

Evaluatie

Het Bestuur evalueert periodiek de servicekwaliteit van zijn dienstverleners en adviseurs en de overeenkomsten op marktconformiteit en actualiteit. De evaluaties in 2017 hebben allemaal tot een voorzetting van de samenwerking in 2018 geleid.

Communicatie

Communicatiebeleidsplan

Het communicatiebeleidsplan van het fonds is marginaal aangepast. Het betrof vooral tekstuele wijzigingen. De jaarkalender en de begroting voor 2017 zijn geactualiseerd.

Digitalisering

Digitalisering is al een aantal jaren onderwerp van gesprek bij het PNB. Het fonds ziet hierin de voordelen van sneller, actueler en meer op maat kunnen communiceren met de deelnemers en besprak dit thema dan ook uitvoerig tijdens de Studiedag van het Bestuur en het Verantwoordingsorgaan. In oktober zijn e-mailadressen van deelnemers opgevraagd bij de aangesloten bisdommen, waarna in november aan alle deelnemers een brief is gestuurd waarin werd uitgelegd dat het fonds op termijn steeds meer digitaal wil gaan communiceren, startend met de halfjaarlijkse nieuwsbrief. Als reactie op deze brief heeft een deel van de deelnemers bezwaar gemaakt tegen digitale communicatie. Deze deelnemers blijven hun (persoonlijke) pensioeninformatie op papier ontvangen. De definitieve besluitvorming rond de volledige digitalisering van de verplichte persoonlijke pensioeninformatie is uitgesteld. Het fonds zal trendvolgend zijn in deze, maar zal in 2018 opnieuw bespreken wanneer deze digitalisering wel opportuun is.

Communicatie deelnemers, pensioengerechtigden en slapers

Communicatie met de doelgroep huishoudelijk personeel vormde in 2017 onderwerp van gesprek. Mw. I. Jansen is als afgevaardigde van deze doelgroep adviseur van het verantwoordingsorgaan en heeft vanuit die hoedanigheid zitting in het verantwoordingsorgaan van het PNB. Zij heeft zich beschikbaar gesteld om vragen van deze specifieke doelgroep te beantwoorden en zodoende zijn haar gegevens gecommuniceerd via de nieuwsbrief en via de website van het fonds.

Werkgeverscommunicatie

Met de zeven bisdommen wordt zo veel mogelijk digitaal gecommuniceerd. Zij ontvangen bijvoorbeeld de kerncijfers, maar ook de nieuwsbrieven voor de deelnemers in digitale vorm. De mailings die aan de bisdommen worden verzonden, krijgen een aparte plek op de documentenpagina voor bisdommen op de website. Daarnaast wordt er voor de werkgevers een checklist 'Wegwijs in Pensioen' beschikbaar gesteld, waarin analoog aan Pensioen 1-2-3 voor deelnemers, aan de werkgever wordt uitgelegd welke informatie over pensioen hij aan een nieuwe medewerker kan toelichten.

UPO

Bij de keuze voor de vorm van het UPO heeft het fonds besloten het door de Pensioenfederatie aangeboden standaardmodel te volgen, waarbij het te bereiken pensioen niet meer wordt getoond. Over de wijziging van het model is eveneens gecommuniceerd via de halfjaarlijkse nieuwsbrief.

Verkort jaarverslag

Het fonds heeft er in het verslagjaar voor het eerst voor gekozen om een verkorte versie van het jaarverslag te publiceren in de vorm van een landingspagina op de website. Om een gefundeerd oordeel over dit nieuwe communicatiemiddel te kunnen vellen, wordt het verkort jaarverslag gedurende drie kalenderjaren in dezelfde vorm uitgebracht. Over het verschijnen van het verkort jaarverslag is gecommuniceerd via de halfjaarlijkse nieuwsbrief.

Financiële positie van het PNB

(Beleids)dekkingsgraad

Sinds de invoering van het nFTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen. Alle beleidsmaatregelen moeten gebaseerd zijn op deze beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad van het PNB bedroeg ultimo 2017 135,9% (ultimo 2016 was dit 125,3%).

Feitelijke dekkingsgraad

Het verloop van de feitelijke dekkingsgraad in het verslagjaar zag er als volgt uit:

	Pensioen- vermogen	Technische voorziening	Feitelijke dekkings- graad 2017
Primo 2017	503.915	385.147	130,8%
Beleggingsopbrengsten	23.423	-5.108	8,0%
Premie	6.831	7.466	-0,7%
Waardeoverdrachten	8	11	0,0%
Kosten	-430	-430	0,1%
Uitkeringen	-15.834	-15.771	1,3%
Kanssystemen	0	-859	0,3%
Toeslagverlening	0	10.636	-3,5%
Overige mutaties TV	0	0	0,0%
Andere oorzaken	0	0	-0,4%
Ultimo 2017	517.913	381.092	135,9%

Reële dekkingsgraad

Daarnaast is de reële dekkingsgraad een belangrijke graadmeter voor de financiële positie van het pensioenfonds. De reële dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de dekkingsgraad waarbij volledige prijsindexatie is toegestaan. Ultimo 2017 bedroeg de reële dekkingsgraad 112,0% (ultimo 2016 was dit 103,8%).

Marktwaardedekkkingsgraad

Ultimo 2017 bedroeg de marktwaardedekkkingsgraad (de waarde van de beleggingen en de waarde van de verplichtingen worden beide berekend met behulp van de markttrente) 134,5% (ultimo 2016: 128,4%).

Interne beheersmaatregel ten behoeve van de dekkingsgraadberekening

Om de juistheid van de berekeningen van de dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad te waarborgen heeft het fonds als interne beheersmaatregel zijn adviserende actuaris de opdracht gegeven om de juistheid van de dekkingsgraad een keer per kwartaal te controleren.

Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets geeft een indicatie van het koopkrachtbehoud. Het FTK verlangt van het Bestuur dat er jaarlijks een haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd.

Uit de haalbaarheidstoets d.d. 7 juni 2017 blijkt dat het PNB een pensioenresultaat van 107,9% heeft. Dit ligt boven de gekozen ondergrens van 90%. Dit betekent dat de verwachting is dat de pensioenen bij het PNB koopkrachtbestendig zijn. Het pensioenresultaat bij een slecht weer scenario bedraagt 95,1%. Dat ligt hoger dan de gekozen ondergrens van 76,6%. Het verschil tussen het pensioenresultaat in het gemiddelde scenario en het pensioenresultaat bij slecht weer is minder dan 29%, namelijk 11,8%.

Dit betekent dat het PNB haar beleid niet hoeft bij te stellen, omdat de resultaten liggen boven de gestelde grenzen. De volgende haalbaarheidstoets wordt op 6 juni 2018 door het Bestuur besproken.

Premiebeleid

Het PNB hanteert een gedempte kostendekkende premie. De demping is gebaseerd op een 10-jaarsmiddeling van de rentecurve. Een aandachtspunt voor het Bestuur is dat door de toenemende vergrijzing van het fonds en de lage rente de premie op de langere termijn zal stijgen en mogelijk de grenzen van de financierbaarheid van de pensioenen op het huidige niveau worden bereikt. Het Bestuur heeft in dit kader in het verslagjaar de huidige dempingssystematiek geëvalueerd en mogelijke alternatieven besproken. Besproken is dat de keuze voor een andere systematiek weloverwogen moet plaatsvinden. Daarom is besloten om in het komende jaar een ALM-studie uit te voeren waarin de dempingssystematiek wordt betrokken.

Kostendekkende, gedempte en ontvangen premie

Artikel 129 van de Pensioenwet schrijft voor dat de pensioenpremie die het fonds ontvangt minstens gelijk moet zijn aan de kostendekkende premie zoals berekend conform de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN), tenzij aan de voorwaarden ten aanzien van de hoogte van beleidsdekkingsgraad, indexatie en het ongedaan maken van kortingen is voldaan.

Het PNB hanteert een kostendekkende, gedempte premie zoals bedoeld in artikel 128 van de PW. Deze premie wordt bepaald als de som van de volgende componenten:

- de actuariële benodigde premie voor de inkoop van de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioenovereenkomst, inclusief risicopremies voor overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's;
- de opslag voor toekomstige uitvoeringskosten, horend bij de in het verslagjaar toegekende onvoorwaardelijke aanspraken;
- een opslag voor het bereiken c.q. in stand houden van het vereist eigen vermogen, met inbegrip van het minimaal vereist eigen vermogen;
- een benodigde opslag ter dekking van de uitvoeringskosten in het verslagjaar (exclusief de kosten voor het vermogensbeheer), voor zover die niet gefinancierd zijn uit de voorziening voor uitvoeringskosten;
- de actuariële benodigde premie voor voorwaardelijke onderdelen van de pensioenreglementen, met inachtneming van de geformuleerde ambitie en de afgesproken wijze van financieren.

De feitelijke premie is hoger dan de gedempte kostendekkende premie.

	2017	2016
Kostendeekkende premie	9.004	9.121
Gedempte kostendeekkende premie	6.500	6.673
Feitelijke premie	7.339	7.040
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	7.746	7.877
– Opslag in stand houden vereist vermogen	1.030	1.024
– Opslag voor uitvoeringskosten	228	220
	9.004	9.121
De gedempte premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	5.536	5.711
– Opslag in stand houden vereist vermogen	736	7
– Opslag voor uitvoeringskosten	228	220
	6500	6.673
De feitelijke premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	5.536	5.711
– Opslag in stand houden vereist vermogen	736	742
– Opslag voor uitvoeringskosten	228	220
– Premiemarge	839	367
	7.339	7.040

Toeslagbeleid en toeslagverlening

Voorwaardelijke toeslagverlening

Het PNB hanteert een voorwaardelijk toeslagbeleid voor de actieve deelnemers aan Reglement I, waarbij de ambitie is om de pensioenaanspraken jaarlijks te verhogen met de gemengde index (50% loonindex en 50% consumentenprijsindex). Voor de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers van Reglement I en Reglement II geldt een voorwaardelijk toeslagbeleid, waarbij de ambitie is om jaarlijks de pensioenrechten te verhogen met de consumentenprijsindex. De toeslag op basis van de consumentenprijsindex wordt gefinancierd uit het vermogen. Er is voor de vorenbedoelde toeslagverlening geen bestemmingsreserve gevormd, noch vindt financiering plaats uit de premie. De toeslag op basis van gemengde index, voor zover dit boven de consumentenprijsindex uitgaat, wordt gefinancierd uit premie (welvaartsopslag).

Voor de voorwaardelijke toeslagverlening op basis van de consumentenprijsindex (gefinancierd uit het vermogen) geldt het volgende:

- het fonds verleent alleen een toeslag, indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 110%, en;
- er wordt niet meer toeslag verleend dan naar verwachting in de toekomst te realiseren is.

De toeslag op basis van gemengde index, voor zover dit boven de consumentenprijsindex uitgaat, wordt gefinancierd uit premie (welvaartsopslag). Daarom hoeft deze toeslag niet te voldoen aan de eisen voor toekomstbestendige indexatie.

Onvoorwaardelijke toeslagverlening

Naast de bovengenoemde verhoging worden de pensioenopbouwbedragen voor de actieve deelnemers aan Reglement I verhoogd indien de deelnemer gedurende het jaar een bepaalde, hogere leeftijd bereikt met bijbehorend hoger opbouwbedrag. Deze verhoging is onvoorwaardelijk en wordt uit de kostendekkende premie gefinancierd. Het jaarlijkse opbouwbedrag van de (actieve) deelnemers aan Reglement II en als afgeleide daarvan de opgebouwde aanspraken volgen elk jaar de ontwikkeling van het minimumloon, verminderd met de ontwikkeling van het AOW-pensioen voor een ongehuwd alleenstaande. De betreffende verhoging is onvoorwaardelijk. Per 1 januari 2018 hebben de deelnemers van Reglement II een toeslag van 3,10% ontvangen. Voor deze onvoorwaardelijke indexatie wordt premie betaald. Daarom hoeft deze toeslag niet te voldoen aan de eisen voor toekomstbestendige indexatie.

Het Bestuur heeft conform het toeslagbeleid zoals vastgelegd in de ABTN en de regels van toekomstbestendig indexeren besloten om de pensioenen van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden per 1 januari 2018 als volgt te verhogen:

Toeslag	Reglement I	Reglement II
Deelnemers	1,50%	3,10%
Pensioengerechtigden & gewezen deelnemers	1,32%	1,32%

Incidentele toeslagverlening

In het verleden heeft het Bestuur, conform het bestaande beleid, enige malen een halve of geen voorwaardelijke toeslagen verleend. Deze achterstand in de toeslagverlening kan worden ingehaald door middel van incidentele toeslagen. Incidentele toeslagen worden alleen verleend, mits dit geen gevolgen heeft voor de toekomstbestendigheid van de reguliere toeslagambitie en daardoor de beleidsdekkingsgraad niet lager wordt dan de vereiste dekkingsgraad. Bovendien zal het PNB niet meer dan een vijfde van het beschikbare vermogen voor incidentele toeslagen aanwenden. De incidentele toeslagverlening zal beperkt blijven tot de ten tijde van de verlening in leven zijnde rechthebbenden. Het Bestuur heeft binnen het kader van het vastgestelde beleid voor het toekennen van een incidentele inhaalindexatie besloten om de oudste opgelopen achterstanden als eerste in te halen. Het Bestuur beslist jaarlijks in november, op basis van de dekkingsgraad ultimo september, of en zo ja hoeveel toeslag verleend wordt. Als maatstaf worden de prijs- en loonindex van augustus gehanteerd.

Het Bestuur heeft op basis van de financiële positie van het fonds en de genoemde beleidsuitgangspunten besloten om per 1 januari 2018 een incidentele toeslag toe te kennen en wel als volgt:

Deelnemers Reglement I

Het opbouwbedrag van de actieve deelnemers van Reglement I wordt met 1,56% (op basis van 0,60% gemiste toeslag uit 2011 en 0,95% gemiste toeslag uit 2012) verhoogd, bovenop de reguliere verhoging van 1,50%. Daarmee is de gemiste toeslag uit 2011 volledig en uit 2012 voor de helft ingehaald.

Deelnemers Reglement II

De actieven van Reglement II kennen een onvoorwaardelijke toeslagverlening en hebben derhalve geen achterstanden opgelopen. Zij komen daarom niet in aanmerking voor een extra verhoging van het opbouwbedrag.

Oud-deelnemers en pensioengerechtigden Reglement I en II

De oud-deelnemers en gepensioneerden van Reglement I en II ontvangen een extra verhoging als zij in 2011 en/of 2012 daadwerkelijk een verhoging gemist hebben. Dit geldt ook voor deelnemers die een partner- of wezenpensioen ontvangen van het PNB voor zover hun partner/ouder in 2011 en/of 2012 nog deelnemer, oud-deelnemer of gepensioneerde was van het PNB. Voor 2011 wordt 0,60%

toegekend. Daarmee is de gemiste toeslag over dat jaar volledig gecompenseerd. Voor 2012 wordt 1,20% toegekend. Dat is afgerond de helft van de totale gemiste toeslag in 2012.

Het overzicht met de gemiste toeslagen ziet er nu als volgt uit:

	Actieven Reglement I				Inactieven Reglement I en II		
	Maatstaf (gemeende index)	Toegekend	Gemist	Welvaarts -opslag	Maatstaf (prijsindex)	Toegekend	Gemist
1-1-2018	1,50%	1,50%	0,00%		1,32%	1,32%	0,00%
1-1-2017	0,90%	0,90%	0,00%		0,20%	0,20%	0,00%
1-1-2016	1,00%	1,00%	0,00%		0,57%	0,57%	0,00%
1-1-2015	0,90%	0,45%	0,45%	0,13%	0,65%	0,32%	0,33%
1-1-2014	1,30%	0,65%	0,65%		1,43%	0,72%	0,71%
1-1-2013	2,10%	0,00%	2,10%		2,43%	0,00%	2,43%
1-1-2012	1,90%	0,95%	0,95%		2,39%	1,20%	1,19%
1-1-2011	1,20%	1,20%	0,00%		1,20%	1,20%	0,00%

Uitvoeringskosten ¹⁾

	2017	2016
Pensioenbeheer (pensioenuitvoeringskosten in euro per deelnemer)	€ 367,66	€ 364,05
Kosten van het pensioenbeheer (inclusief btw) bestaan uit:		
Bestuurskosten en -advisering	€ 300	€ 284
Administratiekosten	€ 449	€ 424
Controle en advieskosten	€ 138	€ 197
Toezichtkosten	€ 21	€ 24
Overige kosten	€ 31	€ 23
Totaal	€ 939	€ 952
Vermogensbeheer:		
Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,23%	0,23%
Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,02%	0,04%

Kosten pensioenbeheer

Om de kosten per deelnemer te berekenen is conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee in deze berekening. De vermelde bedragen sluiten aan op de bedragen die zijn vermeld in de jaarrekening.

De pensioenuitvoeringskosten zijn in 2017 gedaald ten opzichte van 2016, € 939.000 ten opzichte van 2016 € 952.000. Deze daling is o.a. gevolg van lagere controle- en advieskosten. Het aantal deelnemers waardoor gedeeld moet worden in 2017 (2.554) is gedaald t.o.v. 2016 (2.615). De kosten per deelnemer zijn iets gestegen t.o.v. vorig jaar van € 364,05 in 2016 naar € 367,66 in 2017.

Kosten vermogensbeheer ²⁾

Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden:

- De eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt, waaronder de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s) en het bewaarloon, kosten van ondersteuning bij het vermogensbeheer.
- De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht.

Daarnaast worden er nog transactiekosten en aan- en verkoopkosten gemaakt.

1) Bedragen zijn inclusief BTW

2) De herziene Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie adviseren deze kosten ook in relatie te bekijken tot: a de gekozen beleggingsmix en de bijbehorende benchmarkkosten; b het rendement over een langere termijn, ook in relatie tot het bijbehorende benchmark rendement.

De totale kosten vermogensbeheer zijn als volgt uit te splitsen:

	Beheer- kosten	Performance gerelateerde kosten	Transactie- kosten exclusief aan- en verkoop- kosten	Aan- en verkoop- kosten	Totaal 2017	Totaal 2016
<i>Kosten per beleggingscategorie</i>						
Vastgoed	117	0	0	0	117	151
Aandelen	153	0	39	19	211	242
Vastrentende waarden	120	0	0	28	148	96
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	389	0	39	47	475	489
Kosten overlay beleggingen	0	0	0	20	20	77
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	389	0	39	67	495	566
<i>Overige vermogensbeheerkosten ¹⁾</i>						
Kosten fiduciair beheer	651	0	0	0	651	603
Bewaarloon	62				62	47
Advieskosten vermogensbeheer	0	0	0	0	0	33
Overige kosten	96	0	0	0	96	113
Totaal overige vermogensbeheerkosten	809	0	0	0	809	796
Totaal kosten vermogensbeheer					1.304	1.362

Van de totale kosten vermogensbeheer 2017 van 1.304 geldt dat voor een bedrag van 931 onderliggende facturen zijn ontvangen en dat deze opgenomen zijn in de staat van baten en lasten in de jaarrekening. Voor de overige 373 geldt dat deze kosten rechtstreeks in de beleggingen zitten verdisconteerd.

1) Een gedeelte van de beheerkosten ter hoogte van 62,7 is gebaseerd op een schattingsmethodiek (standaard beheervergoedings% * gemiddeld belegd vermogen -/- rebate fee).

Risicomanagement – en houding

Aanwezige risico's

De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen en het nastreven van de ambitie van de pensioenregeling. Bij het beheer en de financiering van de pensioenverplichtingen loopt het fonds risico's. De risico's kunnen ingedeeld worden in financiële en niet-financiële risico's. Onderstaande tekst geeft meer uitleg rondom de risico's die het fonds loopt. Verdere kwalitatieve en kwantitatieve uitleg rondom de financiële risico's wordt gegeven in de risicoparagraaf bij de toelichting op de jaarrekening.

Beleidsinstrumenten

Als maatstaf voor de draagkracht van het fonds wordt de beleidsdekkingsgraad genomen. De ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad kan nadelig beïnvloed worden door onderstaande risico's. Om de risico's te beheersen en de ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad te beïnvloeden heeft het fonds een aantal beleidsinstrumenten tot zijn beschikking:

- Beleggingsbeleid;
- Premiebeleid;
- Toeslagbeleid
- Pensioenbeleid (kortten).

De uitgangspunten rondom deze beleidsinstrumenten zijn vastgelegd in de ABTN van het fonds.

Risicomanagementsysteem

Het Bestuur draagt de verantwoordelijkheid voor de risico's, verbonden aan de uitvoering van de pensioenregelingen. De risico's zijn beschreven en geanalyseerd, gevolgd door een beoordeling door het Bestuur hoe groot de kans is dat deze risico's optreden en, indien die kans bestaat, wat de financiële en niet-financiële impact voor het pensioenfonds zou kunnen zijn. Het bestuur heeft ten aanzien van een aantal risico's beheersingsmaatregelen getroffen. Voor zover dat niet is gedaan, aanvaardt het Bestuur de desbetreffende risico's.

Bij het bepalen en wijzigen van het beleid, alsmede bij de belangrijkste besluiten die het Bestuur neemt, vindt steeds een risico- en belangenafweging plaats. Deze afweging wordt in de vergaderverslagen vastgelegd en zo nodig met belanghebbenden gecommuniceerd. De hiervoor bedoelde werkwijze borgt het scheppen en in stand houden van een cultuur van risicobewustzijn.

Het risicomanagement wordt op het niveau van het voltallige Bestuur uitgevoerd. Op het terrein van de beleggingsrisico's laat het Bestuur zich bijstaan door de Beleggingscommissie. Voor zover werkzaamheden aan derde partijen zijn uitbesteed, heeft het Bestuur zich ervan vergewist dat deze partijen hun eigen risicomanagementsysteem hebben, een en ander periodiek controleren en de risicobeheersing in hun rapportages aan het bestuur meenemen. Het Bestuur heeft met de betrokken partijen voorts enkele, adequate instrumenten contractueel vastgelegd om zijn verantwoordelijkheid met betrekking tot het risicomanagement te kunnen waarmaken.

Binnen het Bestuur is een uitvoerende Bestuurder verantwoordelijk voor het beheer van de portefeuille risicobeheer. Daarnaast is er een niet-uitvoerende Bestuurder aangewezen die toezicht houdt op deze portefeuille. De niet-uitvoerende Bestuurders laten zich bij het toezien op een adequate risicobeheersing bijstaan door de Auditcommissie. Het Bestuur legt hierover verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan, alsmede in dit jaarverslag.

Het vorenstaande proces wordt jaarlijks doorlopen, geëvalueerd en eventueel aangepast. In 2017 zijn er geen aanpassingen aan het proces aangebracht. Er hebben zich in 2017 geen concrete risicogeveallen voorgedaan, die nog niet elders in het Bestuursverslag zijn toegelicht.

Beleidsmatige toelichting op de aanwezige risico's

Het bestaande beleggingsbeleid kent een relatief laag risicoprofiel. Met behulp van het beleggingsbeleid kan een verdere beleidsmatige toelichting gegeven worden over hoe het fonds met de belangrijkste financiële risico's omgaat. Volledigheidshalve wordt ook vermeld welk beleid het fonds voert rondom de niet-financiële risico's.

Financiële risico's

Renterisico (S1)

Het fonds is gevoelig voor wijzigingen in de rente omdat de rentegevoeligheid van de beleggingen en de rentegevoeligheid van de verplichtingen niet gelijk zijn (de zogenaamde duration mismatch).

Het fonds dekt strategisch 90% van het renterisico van de verplichtingen af. De bandbreedte is 60 – 100%.

Marktrisico (S2)

De waarden van de zakelijke waarden beleggingen kunnen fluctueren.

Onderdeel van de 'investment beliefs' van het fonds is het spreiden van risico's. Deze diversificatie vermindert het marktrisico.

Valutarisico (S3)

Het fonds belegt in buitenlandse waardepapieren, waardoor het fonds gevoelig is voor koersschommelingen van de betreffende valuta t.o.v. de euro.

Het fonds dekt in de aandelenportefeuille 75% van het valutarisico van de Amerikaanse dollar en het Britse pond af. Het valutarisico van de Japanse yen wordt volledig afgedekt.

Grondstoffenrisico (S4)

Het risico dat de waarde van de beleggingen in grondstoffen (commodities) daalt.

Het fonds belegt niet in grondstoffen.

Kredietrisico (S5)

Het effect van de kredietwaardigheid van de tegenpartij.

Het fonds heeft in de matching portefeuille gekozen voor een combinatie van swaps en staatsobligaties van hoge kwaliteit. In de rendement portefeuille belegt het fonds strategisch in bedrijfsobligaties met minimaal een investment grade beoordeling (BBB of hoger).

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Het fonds staat bloot aan verzekeringstechnische risico's. Voornamelijk is dit het financiële risico door sterfte. De feitelijke sterfte van deelnemers is hoger of lager dan verwacht en de gemiddelde levensduur van deelnemers is lager dan of overtreft de verwachtingen. De sterftetrend wordt meegenomen bij de bepaling van de voorziening voor risico van het fonds. Het verzekeringstechnisch risico omvat ook het risico van negatief resultaat op de actuariële grondslagen waarmee de pensioenpremie en de technische voorziening worden bepaald. De belangrijkste actuariële risico's zijn het langlevensrisico, het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Gezien de aard van de omschreven risico's zijn deze risico's moeilijk te beheersen.

Liquiditeitsrisico (S7)

Het fonds loopt het risico dat het niet over voldoende liquide financiële middelen beschikt om op het beoogde moment aan de pensioenuitkeringsverplichtingen te voldoen.

Het pensioenfonds belegt in niet-beursgenoteerd vastgoed en hypotheek. Deze beleggingen zijn minder goed verhandelbaar. De overige beleggingen (circa 90% van het totale vermogen) zijn echter zeer liquide. Het liquiditeitsrisico is hierdoor beperkt.

Concentratierisico (S8)

Als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt, loopt het fonds concentratierisico.

In de matching portefeuille wordt belegd in staatsleningen van landen met een hoge kredietwaardigheid, waardoor de concentratierisico's zeer beperkt zijn. In de rendementsportefeuille wordt gebruik gemaakt van beleggingsfondsen met een (zeer) brede spreiding van de beleggingen.

Operationeel risico (S9)

Het risico dat ontstaat als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, menselijke en technische tekortkomingen of onverwachte externe gebeurtenissen.

We beheren dit risico mede door de ISAE 3402 en ISAE 3000 rapporten die het fonds van de uitvoerders ontvangt. We beoordelen deze rapporten en monitoren de dienstverlening ook aan de hand van (SLA)rapportages en (periodiek) overleg. In 2017 hebben we geconstateerd dat er geen problemen zijn opgetreden.

Actief beheer risico (S10)

Actief beheer risico ontstaat indien vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille.

Het uitgangspunt van het fonds is passief beheer, tenzij er goede redenen zijn om van dit beleid af te wijken. Het overgrote deel van de portefeuille wordt passief beheerd, waardoor het actief risico beperkt is.

Niet-financiële risico's

Uitbestedingsrisico

Het risico voor het fonds dat de continuïteit/kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden, dan wel voor deze derden beschikbaar gestelde apparatuur en het ter beschikking gesteld personeel wordt geschaad. Door de uitbestede partijen, AZL en NNIP wordt periodiek verantwoording afgelegd. Er zijn afspraken gemaakt welke rapporten daartoe worden aangeleverd. Het gaat daarbij in eerste instantie om de administratieve kwartaalrapportage, waarvan de service level agreements (SLA's) onderdeel uitmaken, de maandelijkse dekkingsgraadrapportage (QuickScan), de kwartaalgewijze RiskMap en een periodiek overzicht van actuele pensioenontwikkelingen (Pensioenitems) van AZL, alsmede de kwartaalrapportage beleggingen en risicomonitor van NNIP. Beide organisaties leveren daarnaast jaarlijks ISAE-rapporten op. Naast de vaste rapportageverplichtingen en -momenten kan het Bestuur AZL en NNIP te allen tijde ter verantwoording roepen, indien het daarvoor een aanleiding ziet. Met het overleggen van de ISAE 3402 rapportage komt het fonds tegemoet aan de Beleidsregel 'Uitbesteding Pensioenfondsen'. Daarin bepaalt DNB dat een pensioenfonds dat zijn administratie uitbesteedt aan een uitvoerder verantwoordelijk is en blijft voor een juiste administratie.

Operationele risico's

Het risico dat optreedt voor het fonds bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet-afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Het Bestuur is van oordeel dat de uitbesteding van de werkzaamheden garant staat voor een betere uitvoering van de pensioenregeling(en) dan indien zou zijn

geopteerd voor eigen beheer. Het PNB besteedt in de ABTN aandacht aan de administratieve organisatie en interne controle, in relatie tot de aan AZL en NNIP uitbestede werkzaamheden.

Risico's die verbonden zijn aan routinematige processen, worden onder meer via de ISAE3402-rapportage alsmede de periodieke administratieve rapportages van AZL gemonitord. Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat de risico's van uitbesteding van werkzaamheden in het kader van contractherzieningen en periodieke evaluatiegesprekken met AZL en NNIP ruimschoots aandacht krijgen. Kenmerkend voor de contracten is onder meer dat monitorings-, controle- en sturingsinstrumenten voor het Bestuur beschikbaar zijn.

Tenslotte kan hier worden opgemerkt dat duidelijk wordt vastgelegd dat tussentijdse opzegging van de contracten mogelijk is als de dienstverlening tekort schiet dan wel sprake is van ingrijpende wijzigingen in de interne omstandigheden of omgevingsfactoren van het PNB.

Compliance risico

Het compliance risico omvat het risico voor het fonds dat niet of niet tijdig de consequenties van (veranderende) wet- en regelgeving worden onderkend, waardoor wet- en regelgeving op onderdelen worden overtreden. Het Bestuur heeft het Nederlands Compliance Instituut (NCI) ingeschakeld als onafhankelijke instantie om de naleving van de gedragscode en de informatievoorziening op dit terrein goed te regelen.

Reputatierisico

Het risico dat het fonds door het handelen reputatieschade lijdt bij de belanghebbenden. Om dit risico te beperken heeft het Bestuur een integriteitsbeleid vastgesteld. Op basis van de risicoanalyse en -beheersing heeft het Bestuur geconcludeerd dat het PNB de integriteitsrisico's voldoende beheerst en dat geen nadere, aanvullende maatregelen wenselijk of noodzakelijk zijn. Verder beschikt het Bestuur over een communicatiebeleid waarin transparante communicatie naar haar belanghebbenden voorop staat.

Risicohouding en controle op het gevoerde beleid

Binnen het beleid van het pensioenfonds neemt de risicohouding een belangrijke plaats in. De risicohouding is de mate waarin het pensioenfonds bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het pensioenfonds te realiseren (de risicobereidheid) en de mate waarin het pensioenfonds beleggingsrisico's kan lopen, gegeven de kenmerken van het pensioenfonds (het risicodraagvlak). Het Bestuur heeft de risicohouding vastgesteld en in de ABTN vastgelegd.

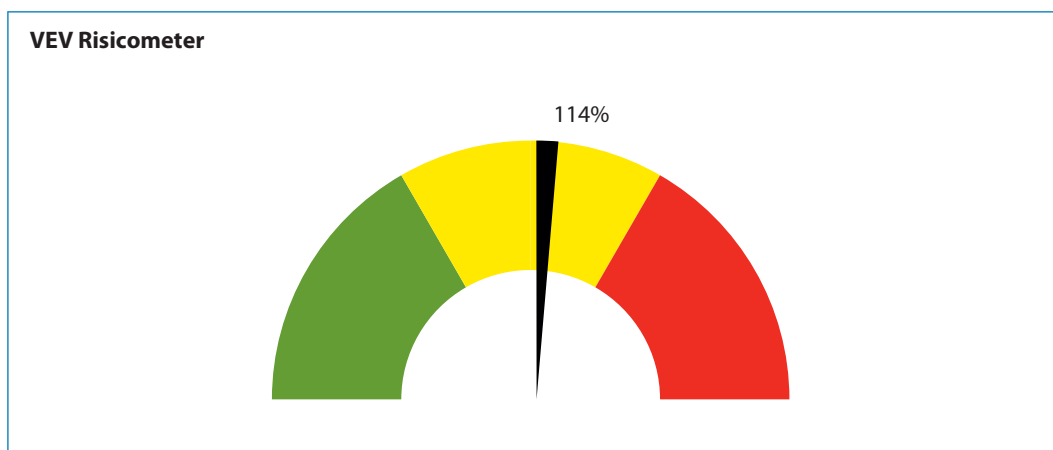
De risicohouding wordt verder onderverdeeld in een korte termijn risicohouding en een lange termijn risicohouding.

Korte termijn risicohouding

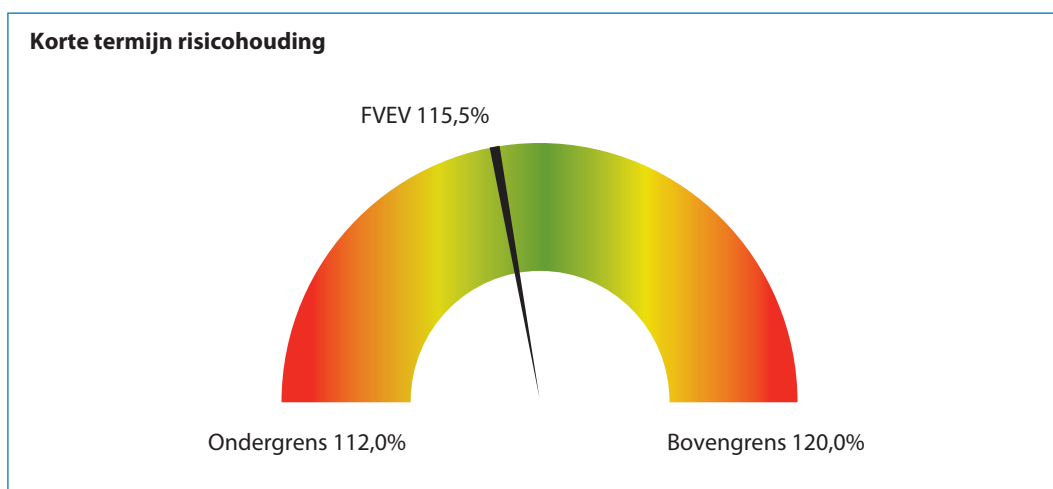
De korte termijn risicohouding wordt gemeten aan de hand van de vereiste dekkingsgraad met bijbehorende bandbreedtes. Indien op enig moment de daadwerkelijke vereiste dekkingsgraad zich buiten deze bandbreedtes bevindt, is dit een eerste indicatie dat het gevoerde beleid niet in lijn is met de doelstellingen van het fonds. Het fonds heeft de risicohouding voor de korte termijn vastgesteld op een vereiste dekkingsgraad tussen de 112% en 120%.

De financiële risico's die het fonds loopt in combinatie met het door het fonds gekozen beleid om deze risico's tegen te gaan zijn objectief meetbaar aan de hand van de hoogte van de vereiste dekkingsgraad.

Onderstaande VEV risicometer toont aan dat het beleggingsbeleid van het pensioenfonds een relatief laag risico kent ¹⁾ met een strategisch vereiste dekkinggraad van 114,0%.

Gedurende 2017 is de daadwerkelijke vereiste dekkinggraad binnen de bandbreedtes gebleven en heeft het fonds haar beleid niet hoeven aanpassen. Eind 2017 bedraagt de feitelijk vereiste dekkinggraad 115,5%.

1) Het groene gebied wordt gekenmerkt door vereiste dekkinggraden tot 110%. Het gele gebied loopt tot 120% en het rode gebied loopt tot 130%.

Lange termijn risicohouding

De lange termijn risicohouding komt tot uitdrukking in de jaarlijks terugkerende haalbaarheidstoets. De belangrijkste uitkomst waarnaar in de haalbaarheidstoets gekeken wordt, is het pensioenresultaat. Het pensioenresultaat is een maatstaf voor koopkrachtbehoud. Conform de risicobereidheid van het fonds heeft het Bestuur een pensioenresultaat en ondergrenzen vanuit verschillende scenario's gedefinieerd die aansluiten op de lange termijn risicohouding van het fonds. Het pensioenresultaat en ondergrenzen zijn door het Bestuur vastgesteld en vastgelegd in de ABTN vanuit de volgende drie situaties:

- de situatie dat het fonds precies beschikt over het vereist eigen vermogen
- de situatie dat het fonds precies beschikt over de feitelijke dekkingsgraad
- de situatie van een slechtweersscenario van de feitelijke dekkingsgraad

In 2015 heeft het fonds aan deze wettelijke verplichting voldaan via de aanvangshaalbaarheidstoets. Dit heeft geleid tot een pensioenresultaat van 100% vanuit de situatie dat aan de feitelijke dekkingsgraad wordt voldaan. Tevens is met behulp van de aanvangshaalbaarheidstoets getoetst dat het premiebeleid realistisch en haalbaar is. In 2017 is uit de jaarlijkse haalbaarheidstoets gebleken dat de pensioenresultaten voldoen aan de in de risicohouding vastgestelde ondergrens en maximale toelaatbare afwijking. Zie verder 'Financiële positie van PNB'.

Beleggingen

Algemene ontwikkelingen

De wereldeconomie deed het in 2017 meer dan uitstekend. Zowel de bedrijfsinvesteringen als de winstontwikkeling trokken verder aan en opkomende markten profiteerden van een significant vertrouwensherstel. Zo ontstond een breed gedragen verbetering van de mondiale economische activiteit. De wereldeconomie is in 2017 met circa 3,5% gegroeid (ten opzichte van 3,0% in 2016).

De inflatie bleef in 2017 (ruim) onder de doelstelling van de centrale banken. Vooral in de VS is de inflatie lager dan op basis van de werkloosheid en de productiviteitsgroei zou mogen worden verwacht. In de eurozone daalde de kerninflatie naar 0,9% op jaarbasis.

De gematigde inflatie stelt de Fed en de ECB in staat om, in weerwil van sterke economische groei, het beleid van monetaire versoepeling geleidelijk (in plaats van drastisch) te normaliseren. De Fed liep daarin voorop met renteverhogingen in maart, juni en december en kondigde in september 2017 de afbouw van haar balans aan. De ECB bereidde de markt in 2017 voor op een verlaging van haar maandelijkse obligatie-opkopen. Het ECB-opkoopprogramma blijft vooralsnog echter een open einde houden.

De obligatiemarkten hielden veel beter stand dan velen aan het begin van het jaar vreesden. De renteniveaus liggen weliswaar hoger dan de dieptepunten uit 2016, maar de stijging was relatief beperkt. Met name wanneer beleggers zich zorgen maakten over een al te drastische normalisatie van het monetair beleid nam de volatiliteit in de rente op Duitse staatsobligaties toe. In de VS liep in 2017 de korte rente gestaag op door de renteverhogingen van de Fed en de stijgende renteverwachtingen.

De mondiale aandelenmarkten deden het, dankzij positieve groeiverrassingen en een degelijke winstgroei, goed in 2017. De volatiliteit was relatief laag en de aandelenkoersen realiseerden (uitgedrukt in euro's) wereldwijd een rendement van 8,1%. Opkomende markten blonken, dankzij de verbetering van het economische momentum en groeiende winsten uit met een rendement van 21% in euro's. Gemiddeld genomen was 2017 een goed jaar voor de Nederlandse pensioenfondsen. Aandelenmarkten trokken aan en de rente steeg beperkt waardoor de pensioenverplichtingen daalden.

Fonds specifieke ontwikkelingen

Portefeuille, resultaten

De rente en de goede resultaten op aandelen hebben er per saldo toe geleid dat het totaal belegd vermogen van PNB in 2017 is gestegen van 504 miljoen naar 518 miljoen.

In 2017 was het rendement positief. Het totaalrendement bedroeg 4,91%. Dat is hoger dan het rendement van de normportefeuille (4,14%).

De matchingportefeuille kent per ultimo 2017 een omvang van circa € 266 mln. De portefeuille bestaat uit staatsobligaties, rentederivaten en Nederlandse hypotheke. De laatste categorie is begin 2015 toegevoegd met een allocatie van € 10 mln. naar het PVF Particuliere Hypotheekfonds. In 2016 en 2017 is deze allocatie met respectievelijk € 10 mln. en € 5 mln. uitgebreid.

De matchingportefeuille heeft tot doel het renterisico, wat ontstaat doordat de contante waarde van de verplichtingen van het fonds gevoelig is voor renteveranderingen, te beheersen. De bandbreedte waarbinnen de renteafdekking mag bewegen is 60% tot 100%. Gedurende 2017 was deze afdekking 70%. Het resultaat op de matching portefeuille over het verslagjaar bedroeg -1,48% versus een benchmark resultaat van -2,41%. Het feit dat PNB belegt in Europese staatsobligaties heeft bijgedragen aan het relatief positieve resultaat. Deze categorie heeft minder slecht gepresteerd dan de verplichtingen die door de portefeuille zijn afgedekt.

De rendementportefeuille richt zich op beleggingscategorieën met een verwacht hoger gemiddeld rendement. Dit met als doel om, over langere termijn gemeten, de kans op toeslagverlening te verhogen. Deze portefeuille, per ultimo 2017 samengesteld uit bedrijfsobligaties, aandelen en onroerend goed, heeft een rendement behaald van 13,02%. De norm portefeuille heeft een rendement behaald van 12,65%.

Het relatief licht hogere resultaat van de rendement portefeuille wordt onder andere gedreven door een beperkt hoger resultaat op aandelen en Europese bedrijfsobligaties. Grote verschillen tussen de aandelenportefeuille en de norm portefeuille zijn ook niet te verwachten. Sinds 2016 is de volledige aandelenportefeuille van PNB passief belegd. Passief betekent dat de samenstelling van de portefeuille geheel aansluit bij de samenstelling van de normportefeuille.

De aandelenportefeuille heeft in 2017 een resultaat behaald van 15,01%. Zonder rekening te houden met valuta afdekking zou dit resultaat 9,11% zijn geweest. Valuta afdekking heeft 5,65% bijgedragen aan het resultaat op aandelen. Dit vanwege een duidelijk herstel van de Euro gedurende 2017.

Europese bedrijfsobligaties renderden positief (2,02%), iets beter dan de normportefeuille (1,84%).

Onroerend goed kende in 2017 wederom een uitstekend resultaat (16,66%). Dit gedreven door een lage rente en een grote interesse in Nederlandse woningen.

Beleid, strategie

Bij besluitvorming inzake het vermogensbeheer hanteerde het Bestuur in 2017 de onderstaande beleidsstaffel.

Dekkingsgraad	Beleggingsmix
170% of hoger	67,5% Matching, 7,5% Europese Credits, 12,5% aandelen, 12,5% niet beursgenoteerd vastgoed
150% - 170%	52,5% Matching, 7,5% Europese Credits, 25% aandelen, 15% niet beursgenoteerd vastgoed
130% - 150%	52,5% Matching, 7,5% Europese Credits, 25% aandelen, 15% niet beursgenoteerd vastgoed
120% - 130%	42,5% Matching, 7,5% Europese Credits, 35% aandelen, 15% niet beursgenoteerd vastgoed
Lager dan 120%	42,5% Matching, 7,5% Europese Credits, 35% aandelen, 15% niet beursgenoteerd vastgoed

Bijzonder kenmerk van deze beleidsstaffel is dat het Bestuur de beleggingsrisico's vermindert bij een oplopende financiële gezondheid van het fonds en juist laat oplopen bij een verslechterende financiële gezondheid. In het laatste geval wordt het risico in hoge mate beperkt door het uitgangspunt, dat de vereiste dekkingsgraad van het fonds op enig moment maximaal 120% mag bedragen.

Beleid, besluitvorming 2017

De Beleggingscommissie is gedurende 2017 zesmaal bijeengewees. Naast de vier reguliere bijeenkomsten, heeft de commissie tweemaal extra vergaderd. In de reguliere vergaderingen zijn de portefeuille en de risico's binnen de portefeuille beoordeeld. In de

extra vergaderingen heeft overleg plaatsgevonden over specifieke onderdelen van de portefeuille en over de voorbereidingen van het advies aan het Bestuur inzake het beleggingsbeleid voor 2018.

Met betrekking tot de Richtlijnen Vermogensbeheer 2018 heeft het Bestuur overeenkomstig het advies van de Beleggingscommissie besloten. In lijn met de achterliggende gedachte van de beleidsstaffel heeft de Beleggingscommissie geadviseerd het risico van de portefeuille te verminderen omdat de dekkingsgraad gestegen is. Dit wordt geeffectueerd door een gedeelte van de aandelenportefeuille af te bouwen. De verkoopopbrengst wordt vooralsnog aangehouden in de vorm van liquiditeiten (geldmarktfondsen).

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het Bestuur gelooft dat bedrijven, die duurzaam en sociaal verantwoord hun bedrijfsprocessen inrichten, op lange termijn meer waarde creëren, vergeleken met bedrijven die dit niet doen. Gegeven het karakter van het PNB verdienen deze aspecten bovendien een voorkeursplaats in het beleid van het fonds. Het PNB kiest ervoor zowel uit pragmatische overwegingen alsmede uit oogpunt van transparantie om te werken met een zogenaamde uitsluitingenlijst. Dat is een lijst van ondernemingen die op basis van de door het fonds vastgestelde criteria aantoonbaar géén duurzame bedrijfsvoering hebben en waarin om die reden niet belegd wordt. Managers is opgedragen om ondernemingen op deze lijst niet op te nemen in de beleggingsportefeuille.

De uitsluitingslijst wordt opgesteld door de fiduciair manager op basis van aspecten die van belang zijn voor een duurzame en sociale ontwikkeling van de maatschappij. Bij die aspecten komen onder meer ethische kwesties en milieuaangelegenheden aan de orde. Het Bestuur van PNB heeft uitgangspunten opgesteld, op basis waarvan ondernemingen niet in aanmerking komen voor een belegging voor het PNB. De gehanteerde uitgangspunten zijn:

- respect voor de kernrechten van de mens;
- het zich niet schuldig maken aan ernstige vormen van kinderarbeid;
- het zich onthouden van betrokkenheid bij dwangarbeid;
- het zich onthouden van zware milieuvervuiling;
- geen betrokkenheid bij de productie van controversiële wapens die geen onderscheid maken tussen militaire en burgerdoelen;
- geen betrokkenheid bij corruptie;
- het zich onthouden van discriminatie, en
- het respecteren van de vrijheid van vakvereniging en collectieve onderhandeling.

In het verslagjaar is het beleid gecontinueerd dat niet zal worden belegd in ondernemingen die één of meer van de bovenstaande uitgangspunten voortdurend en op grove wijze schenden. Eind 2017 stonden voor wat betreft Europa 8 ondernemingen op de uitsluitingslijst, in Noord-Amerika betrof het 19 ondernemingen en in het Verre- en Midden-Oosten, alsmede overige landen, 41 ondernemingen.

Mede op verzoek van het Verantwoordingsorgaan blijft het Bestuur alert ten aanzien van een ideale invulling van het beleid ter zake. In 2018 zal een speciale commissie van het fonds onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om het beleid op dit gebied aan te scherpen, gegeven de achtergrond en de omvang van het pensioenfonds.

Nederlandse corporate governance code en stembeleid

Het Bestuur van het PNB onderkent het belang van goed Bestuur bij de ondernemingen waarin wordt belegd. Het Bestuur is van oordeel dat bedrijven met aandacht voor goed ondernemingsbestuur, die bij de bedrijfsvoering de belangen van aandeelhouders en andere relevante stakeholders in ogenschouw nemen, uiteindelijk betere prestaties zullen leveren. Door actief gebruik te maken van het aan de aandelen verbonden stemrecht, kunnen aandeelhouders een positieve invloed uitoefenen op de corporate governance

van de betreffende ondernemingen en kunnen zij zich bijvoorbeeld uitspreken over de benoeming van nieuwe Bestuurders en commissarissen, het beloningsbeleid van de ondernemingen en over wijzigingen van de statuten.

Aangezien het PNB geen eigen aandelenportefeuille bezit, maar belegt via beleggingsfondsen, is het fonds juridisch gezien geen eigenaar van de door deze beleggingsfondsen gehouden aandelen en kan zij het stembeleid op deze aandelen niet rechtstreeks ten uitvoer brengen. Het PNB sluit zich aan bij het gevoerde beleid binnen de verschillende door het fonds geselecteerde beleggingsfondsen.

Tijdens aandeelhoudersvergaderingen van de vastgoedfondsen waarin het PNB belegt, laat het fonds zich vertegenwoordigen door de fiduciair beheerder. In bijzondere gevallen zal de fiduciair beheerder vooraf contact opnemen met het Bestuur om het stemgedrag af te stemmen.

Actuariële analyse resultaat

De stijging van de dekkingsgraad van 5,1%-punt in 2017 volgt uit het positieve resultaat van 18.053 in het boekjaar. In 2016 was er een positief resultaat van 19.934. De invloed van het resultaat op de dekkingsgraad is in de volgende grafiek weergegeven en uitgesplitst naar mutatie-oorzaak.

Actuariële analyse van het resultaat

De ontwikkeling van het fonds in het boekjaar volgt uit de hierna gegeven analytische verlies- en winstrekening.

	2017	2016
Premie	-635	-1.057
Beleggingsopbrengsten	28.531	15.994
Waardeoverdrachten	-3	-30
Toeslagverlening	-10.636	-784
Sterfte	792	2.072
Arbeidsongeschiktheid	263	1.338
Uitkeringen	-63	32
Kosten	0	0
Mutaties	-196	-12
Andere oorzaken	0	0
Overige mutaties technische voorzieningen	0	2.381
Totaal jaarresultaat	18.053	19.934

Verzekerdenbestand

De ontwikkeling van de aantallen deelnemers, slapers en gepensioneerden in het verslagjaar is hieronder afzonderlijk voor priesters, diakens, pastoraal werkers en huishoudelijk personeel weergegeven.

Mutaties verzekerdenbestand priesters

	Deel- nemers	Slapers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2016	400	68	565	1.033
Mutaties door:				
In dienst	8			8
Uit dienst	-45	45		0
Uitgaande waardeoverdrachten				0
Overlijden			-39	-39
Ingang pensioen	-11	-3	15	1
Afkoop				0
Andere oorzaken ¹⁾	31	-36	1	-4
Mutaties per saldo	-17	6	-23	-34
Stand per 31 december 2017	383 ²⁾	74	542	999

Gemiddelde deelnemersleeftijd 56,1

Specificaties pensioengerechtigden

	2017	2016
Ouderdomspensioen	542	565
Nabestaandenpensioen	0	0
Wezenpensioen	0	0
Totaal	542	565

1) De aantallen onder andere oorzaken worden voornamelijk veroorzaakt door de mutatie wijziging onderneming. Omdat in de jaarwerklijsten ook de onderneming (lees Parochies voor PNB) is opgenomen, wordt de wijziging van de ene naar de andere onderneming (lees Parochie) als verloop in de aantallen getoond. Daarnaast vindt er bij de slapers nog een correctie plaats onder andere oorzaken, waarbij de mutatie "uit dienst" tussen de "Deelnemers" en "Slapers" wordt rechtgetrokken.

2) Waarvan 18 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premie. Deze 18 deelnemers ontvangen tevens een arbeidsongeschiktheidspensioen.

Mutaties verzekerenbestand diakens

	Deel- nemers	Slapers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2016	79	15	48	142
Mutaties door:				
In dienst	3			3
Uit dienst	-9	9		0
Uitgaande waardeoverdrachten				0
Overlijden			-3	-3
Ingang pensioen	-1	-1	4	2
Afkoop				0
Andere oorzaken	6	-8	0	-2
Mutaties per saldo	-1	0	1	0
Stand per 31 december 2017	78 ¹⁾	15	49	142

Gemiddelde deelnemersleeftijd 59,9

Specificaties pensioengerechtigden

	2017	2016
Ouderdompensioen	44	46
Nabestaandenpensioen	5	2
Wezenpensioen	0	0
Totaal	49	48

1) Waarvan 1 deelnemer met (gedeeltelijke) vrijstelling van premie. Deze deelnemer ontvangt tevens een arbeidsongeschiktheidspensioen.

Mutaties verzekerenbestand pastoraal werkers

	Deel- nemers	Slapers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2016	241	269	502	1.012
Mutaties door:				
In dienst	10			10
Uit dienst	-33	33		0
Uitgaande waardeoverdrachten		-1		-1
Overlijden	-1		-10	-11
Ingang pensioen	-11	-15	32	6
Afkoop				0
Andere oorzaken	16	-14	-2	0
Mutaties per saldo	-19	3	20	4
Stand per 31 december 2017	222 ¹⁾	272	522	1.016

Gemiddelde deelnemersleeftijd 59,4

Specificaties pensioengerechtigden

	2017	2016
Ouderdompensioen	453	436
Nabestaandenpensioen	63	61
Wezenpensioen	6	5
Totaal	522	502

1) Waarvan 11 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premie. Van deze 11 ontvangen 5 deelnemers tevens een arbeidsongeschiktheidspensioen.

Mutaties verzekerenbestand huishoudelijk personeel

	Deel- nemers	Slapers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2016	172	269	608	1.049
Mutaties door:				
In dienst	20			20
Uit dienst	-12	12		0
Uitgaande waardeoverdrachten				0
Overlijden			-44	-44
Ingang pensioen	-3	-10	16	3
Afkoop		-11		-11
Andere oorzaken	1	-1		0
Mutaties per saldo	6	-10	-28	-32
Stand per 31 december 2017	178 ¹⁾	259	580	1.017

Gemiddelde deelnemersleeftijd 58,4

Specificaties pensioengerechtigden

	2017	2016
Ouderdompensioen	561	591
Nabestaandenpensioen	19	17
Totaal	580	608

1) Waarvan 11 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premie.

Mutaties verzekerenbestand (totaal PNB)

	Deel- nemers	Slapers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2016	892	621	1.723	3.236
Mutaties door:				
In dienst	41			41
Uit dienst	-99	99		0
Uitgaande waardeoverdrachten				0
Overlijden	-1	-1	-96	-98
Ingang pensioen	-26	-29	67	12
Afkoop		-11		-11
Andere oorzaken ¹⁾	54	-59	-1	-6
Mutaties per saldo	-31	-1	-30	-62
Stand per 31 december 2017	861 ²⁾	620	1.693	3.174

Specificaties pensioengerechtigden

	2017	2016
Ouderdomspensioen	1.600	1.638
Nabestaandenpensioen	87	80
Wezenpensioen	6	5
Totaal	1.693	1.723

1) De aantallen onder andere oorzaken worden voornamelijk veroorzaakt door de mutatie wijziging onderneming. Omdat in de jaarwerklijsten ook de onderneming (lees Parochies voor PNB) is opgenomen, wordt de wijziging van de ene naar de andere onderneming (lees Parochie) als verloop in de aantallen getoond. Daarnaast vindt er bij de slapers nog een correctie plaats onder andere oorzaken, waarbij de mutatie "uit dienst" tussen de "Deelnemers" en "Slapers" wordt rechtgetrokken.

2) Waarvan 41 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premie. Van deze 41 ontvangen 24 deelnemers tevens een arbeidsongeschiktheidspensioen.

Overzicht van de leeftijd van de actieve deelnemers

	Priesters	Diaken	Pastoraal werkers	Huis-houdelijk personeel	Totaal
tot 30 jaar	3	2	3	2	10
30 t/m 34 jaar	14	1	5	2	22
35 t/m 39 jaar	30	3	10	7	50
40 t/m 44 jaar	38	5	5	7	55
45 t/m 49 jaar	49	5	15	14	83
50 t/m 54 jaar	83	13	34	28	158
55 t/m 59 jaar	91	16	68	54	229
60 t/m 64 jaar	69	29	74	56	228
65 jaar of ouder	6	4	8	8	26
Totaal	383	78	222	178	861

Overzicht leeftijden pensioengerechtigden

	Priesters	Diaken	Pastoraal werkers	Huis-houdelijk personeel	Totaal
jonger dan 65 jaar	1	1	21	2	25
65 t/m 69 jaar	68	22	167	75	332
70 t/m 74 jaar	78	20	131	93	322
75 t/m 79 jaar	140	5	105	97	347
80 t/m 84 jaar	131	1	61	113	306
85 t/m 89 jaar	91	0	33	116	240
90 t/m 94 jaar	25	0	4	64	93
95 en ouder	8	0	0	20	28
Totaal	542	49	522	580	1.693

Vooruitblik 2018

Het Bestuur staat ook in 2018 een volle agenda te wachten. In dat jaar treden twee Bestuursleden na jarenlange betrokkenheid bij het fonds af. Eind 2017 is reeds 1 aspirant-Bestuurder benoemd, die na een inwerkingstraject onder voorbehoud van goedkeuring door De Nederlandsche Bank per 1 juli 2018 formeel in functie treedt. Een kandidaat voor de tweede vacature heeft het Bestuur al op het oog. Het Bestuur besteedt dit jaar extra aandacht aan de stabilisering van de bestuurlijke organisatie en de mogelijkheden om de continuïteit binnen het bestuur in de komende jaren te waarborgen. Verder zal een toets op de actualiteit van de diverse fondsdocumenten en de onderlinge samenhang worden uitgevoerd. Onderdeel hiervan is het opstellen van een uitbestedingsbeleidsplan ter vervanging van het uitbestedingsbeleid dat tot 2018 over meerdere fondsdocumenten was verdeeld. Voorts houdt het Bestuur de wijzigingen op het gebied van wet- en regelgeving nauwgezet en continu bij teneinde te allen tijde compliant te zijn. In dit kader wordt in 2018 bijzonder aandacht besteed aan de implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming die vanaf 25 mei 2018 van kracht is. Overige aandachtspunten zijn de IORP-richtlijn, de Wet waardeoverdracht klein pensioen en de eIDAS-verordening.

Verder is wederom de verwachting dat de ontwikkeling op financiële markten de nodige aandacht van met name de beleggingscommissie zal vragen in het komende jaar. Onderdeel van de jaarplanning is de implementatie van de richtlijnen vermogensbeheer 2018 en het uitvoeren van een ALM-studie. Ook doet het Bestuur onderzoek naar zijn beleid omtrent maatschappelijk verantwoord beleggen en is voornemens hiertoe overtuigingen, uitgangspunten en ambities te formuleren die mogelijk resulteren in een wijziging van de beleggingsportefeuille. Het Bestuur betreft bij dit onderzoek alle fondsgremia.

In 2018 is de beleidsdekkingsgraad ten opzichte van de stand eind 2017 gestegen van 135,9% naar 137,2% per 30 april 2018. De dekkingsgraad is in die periode verder gestegen van 135,9% naar 136,5%.

Ondertekening

Het verslag van het Bestuur is vastgesteld te Zeist, d.d. 6 juni 2018.

Het Bestuur,

J.L.M. van Susante
(voorzitter)

A. Bultsma
(vicevoorzitter)

Th.R. Kalb
(secretaris)

E.F.J. Duijsens

C.J. Bijloos

V.G.P.J.M. Schoenmakers

M.J.M.W. Vuylsteke

P.J. Vergroesen

Pensioenregeling 2017

Hoofdpijnen pensioenregeling 2017

De pensioenregeling van PNB zag er op 31 december 2017 op hoofdpijnen als volgt uit:

Reglement I

Aan Reglement I wordt deelgenomen door de priesters, (gehuwde en ongehuwde) diakens en door pastoraal werkers. De betreffende pensioenregeling is een uitkeringsovereenkomst in de zin van artikel 10, onder a, van de PW. Reglement I kan verder worden getypeerd als een pensioenregeling, op grond waarvan met de leeftijd oplopende bedragen worden opgebouwd. De hiervoor bedoelde verhoging van de pensioenopbouwbedragen, een en ander op basis van een leeftijdsstaffel, is onvoorwaardelijk en wordt verwerkt in de kostendekkende premie. Het uiteindelijke pensioen wordt berekend door het laatste en dus hoogste pensioenopbouwbedrag te vermenigvuldigen met het totale aantal deelnemersjaren. Er kunnen maximaal 42 dienstjaren worden behaald.

Leeftijd	Opbouwbedragen per deelnemersjaar ingaaude 1-1-2018 in euro's	Opbouwbedragen per deelnemersjaar ingaaude 1-1-2017 in euro's
< 28	350,01	339,55
28-29	383,25	371,80
30-31	414,64	402,25
32-34	485,33	470,84
35-37	518,04	502,57
38-39	552,86	536,35
40-41	569,22	552,22
42-43	585,31	567,83
44-66	601,40	583,44

Reglement I kent voor alle bovengenoemde deelnemers een ouderdomspensioen. De pensioengerechtigde leeftijd is met ingang van 1 januari 2014 verhoogd naar 67 jaar. Alle in het verleden opgebouwde pensioenaanspraken zijn, onder toepassing van een actuariële oprenting, geconverteerd naar deze latere pensioeningangsdatum. Het reglement kent de mogelijkheid om het ouderdomspensioen te vervroegen naar de op de rechthebbende van toepassing zijnde, feitelijke AOW-leeftijd. Deze specifieke vervroeging loopt geleidelijk af en eindigt op 1 januari 2022.

De pastoraal werkers en de met hen gelijkgestelde, gehuwde diakens komen daarnaast in aanmerking voor een (bijzonder) partnerpensioen en eventueel Anw-hiaatpensioen. De priesters en diakens zijn verzekerd tegen arbeidsongeschiktheid door een arbeidsongeschiktheidspensioen van het PNB. Wat betreft de pastoraal werkers worden eventuele wettelijke arbeidsongeschiktheidsuitkeringen op hun PNB-arbeidsongeschiktheidspensioen in mindering gebracht. Voorts kent Reglement I een premievrije voortzetting van de pensioenopbouw tijdens arbeidsongeschiktheid.

De vrijwillige onderdelen van Reglement I betreffen de mogelijkheid van uitruil van ouderdomspensioen in partnerpensioen en omgekeerd, en de vervroegde pensionering. De hiervoor bedoelde uitruil geldt niet voor priesters en ongehuwde diakens.

Reglement II

Aan Reglement II wordt deelgenomen door het huishoudelijk personeel. De betreffende pensioenregeling is een uitkeringsovereenkomst in de zin van artikel 10, onder a, van de PW. Reglement II kan verder worden getypeerd als een vaste bedragenregeling. Er kunnen maximaal 42 dienstjaren worden behaald. Het opbouwbedrag met ingang van 1 januari 2018 vastgesteld op € 111,75 (was in 2017: € 108,39).

Naast een ouderdomspensioen dat op de 67-jarige leeftijd ingaat, verzekert Reglement II een (bijzonder) partnerpensioen. Het reglement kent geen arbeidsongeschiktheidspensioenen, wel –net als Reglement I– een premievrije voortzetting bij arbeidsongeschiktheid.

De vrijwillige onderdelen van Reglement II betreffen de mogelijkheid van uitruil van ouderdomspensioenen in partnerpensioenen en omgekeerd, en de vervroegde pensionering.

Voor de actuele pensioenreglementen wordt verwezen naar de website van het fonds: www.pnb.nl.

Premiebeleid

Voor de toelichting op het premiebeleid, zie pagina 23 van het Bestuursverslag.

Toeslagbeleid en toeslagverlening

Voor de toelichting op het toeslagbeleid en de toeslagverlening, zie pagina 24 en 25 van het Bestuursverslag.

Verantwoording toezicht door niet-uitvoerende Bestuurders

Op grond van het omgekeerd gemengd bestuursmodel hebben de niet-uitvoerende bestuurders in het boekjaar intern toezicht uitgeoefend. Het toezicht door de niet-uitvoerende bestuurders vond plaats doordat zij, deel uitmakend van het Bestuur, aan alle bestuursvergaderingen hebben deelgenomen, beschikkend over dezelfde informatie als hun collega-bestuurders, en voldoende ruimte kregen voor hun taakuitoefening. Hierdoor was sprake van een goede communicatie en gesprekspartnerschap. Tweemaal hebben de niet-uitvoerende bestuurders apart vergaderd om hun werkwijze en -afspraken door te spreken. Hierbij was tevens de Auditcommissie aanwezig. Daarnaast heeft een gezamenlijke vergadering van het niet-uitvoerend bestuur met het Verantwoordingsorgaan plaatsgevonden. De niet-uitvoerende bestuurders hebben aandachtsgebieden verdeeld over de verschillende toezichtterreinen. De genoemde werkwijze draagt bij aan het effectief en slagvaardig functioneren van het Bestuur van het pensioenfonds. Zoals uit het onderzoek van De Nederlandsche Bank en de rapportage van de Auditcommissie blijkt kan echter op onderdelen nog aanscherping van deze werkwijze plaatsvinden met als doel het onderscheid tussen uitvoering en toezicht verder te verduidelijken.

De niet-uitvoerende bestuurders hebben zich in de uitoefening van hun taken onafhankelijk kunnen opstellen en kritisch kunnen oordelen over voorgenomen bestuursbesluiten en de daarbij gebezigde overwegingen. De voornoemde bestuurders hebben bij hun taak de naleving van de Code Pensioenfonds betrokken en conformeren zich aan de VITP-toezichtcode. Gegeven de eigen verantwoordelijkheden van de uitvoerende en niet-uitvoerende bestuurders hecht het Bestuur aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid van het bestuur als geheel. De competenties van de bestuursleden hebben elkaar in het verslagjaar goed kunnen aanvullen. Bij het invullen van de vacatures in het bestuur vormt het aspect van de complementariteit een uitermate belangrijk aandachtspunt.

De niet-uitvoerende bestuurders hebben in het verslagjaar toezicht gehouden op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds, de adequate risicobeheersing, de evenwichtige belangenafweging en de effectieve communicatie. Belangrijke onderwerpen van aandacht waren de evaluatie van de werking van het omgekeerd gemengd model en het uitbestedingsbeleid. De niet-uitvoerende bestuurders beoordelen de beleids- en bestuursprocedures, de checks en balances in het pensioenfonds en de aansturing van het pensioenfonds. Ook is toezicht gehouden op de vaststelling van het risicoprofiel van de beleggingen, de risico's van uitbesteding en de integriteit van het Bestuur. De niet-uitvoerende bestuurders hebben voorts in het oog gehouden of er sprake is van evenwichtige belangenafweging. Over het algemeen is het niet-uitvoerend bestuur ervan overtuigd dat dit aspect voldoende tot zijn recht komt in het besluitvormingsproces. In de verslaglegging mag echter meer aandacht aan dit onderdeel worden besteed.

De niet-uitvoerende bestuurders worden ondersteund door een Auditcommissie. De Auditcommissie ondersteunt het intern toezicht door een gericht en diepgaand onderzoek naar de samenhang en uitvoering van het beleid en de uitvoering door en/of namens het Bestuur van het PNB. De Auditcommissie heeft een rapportage uitgebracht over boekjaar 2017, die uitgebreid is toegelicht aan en besproken met de niet-uitvoerende bestuurders. De niet-uitvoerende bestuurders bedanken de Auditcommissie voor haar inspanningen en nemen de conclusies en aanbevelingen ter harte. Het niet-uitvoerend bestuur waardeert de hoge mate van deskundigheid van deze commissie die van toegevoegde waarde is voor de effectieve governance van het PNB.

Verslag van het verantwoordingsorgaan

Oordeel Verantwoordingsorgaan PNB 2017

Inleiding

Hierbij treft u het oordeel van het Verantwoordingsorgaan van PNB aan over 2017.

Taken en bevoegdheden

Het Bestuur legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Het Verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het Bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht, over het door het Bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst. Verder stelt het Bestuur het Verantwoordingsorgaan in de gelegenheid advies uit te brengen over de in de statuten opgesomde terreinen.

Samenstelling en organisatie

Het Verantwoordingsorgaan is tripartiet van samenstelling: elk van de 7 bisdommen is vertegenwoordigd met één vertegenwoordiger namens de werkgevers, één namens de deelnemers en één namens de gepensioneerden. Met instemming van alle geledingen vertegenwoordigt Mgr. mr. drs. Th.C.M. Hoogenboom, hulpbisschop van het Aartsbisdom Utrecht, de Bisschoppenconferentie in het Verantwoordingsorgaan. Mevrouw I.V.M. Jansen-Werkhoven is adviseur van het Verantwoordingsorgaan, met het huishoudelijke personeel als bijzonder aandachtsgebied, en neemt aan alle vergaderingen deel.

De heer G.F.M. Hoes trad toe tot het Verantwoordingsorgaan in de vacature namens de pensioengerechtigden vanuit het Aartsbisdom Utrecht.

Daarnaast werden de volgende leden per 1 juli 2017 herbenoemd; de heer P.J.J. Stiekema door het bisdom Groningen-Leeuwarden namens de deelnemers, de heer N.H.J. Raaphorst door het bisdom 's-Hertogenbosch namens de pensioengerechtigden en de heer K.H.M. Donners door het bisdom Roermond namens de werkgevers. In het verslagjaar heeft het VO afscheid genomen van de heren Hendriksen en De Rooij.

Binnen het VO is een "interne commissie" gevormd die de uitwerking van de in 2016 vastgestelde ABC-notitie verder ter hand heeft genomen. De commissie bestaat uit de heren Raaphorst en Polet en mevrouw Jansen. Daarin wordt o.a. de competentievisie uitgewerkt.

Vanaf het verslagjaar wordt de commissie jaarverslaglegging vanuit het verantwoordingsorgaan vertegenwoordigd door de heren Van Os en Donners.

Tenslotte is er een delegatie vastgesteld voor het overleg met de NUB'ers vanaf het volgende verslagjaar. Deze delegatie bestaat uit de heren Raaphorst, Donners, Bouman, Van Beek en Van Os. Deze delegatie zal het jaarlijkse overleg tussen de NUB'ers en het VO voeren en daarbij met name de invulling van de toezichthoudende rol van de NUB'ers nader belichten.

Werkwijze

Het Verantwoordingsorgaan heeft in het verslagjaar tweemaal afzonderlijk vergaderd voorafgaand aan de jaarlijkse gezamenlijke vergaderingen met het Bestuur. Daarnaast heeft het Verantwoordingsorgaan eenmaal met de niet-uitvoerende bestuurders e vergaderd. Verder heeft het Verantwoordingsorgaan samen met het Bestuur de studiedag bijgewoond.

Bevindingen en aanbevelingen Verantwoordingsorgaan 2017

Het Verantwoordingsorgaan constateert dat het Bestuur compliant is met wet- en regelgeving. De fondsdocumenten zijn actueel en voldoen aan de geldende eisen. Vrijwel alle fondsdocumenten zijn in 2017 geactualiseerd.

Het Verantwoordingsorgaan bracht in het verslagjaar positief advies uit aan het Bestuur over de wijziging van de Uitvoeringsovereenkomst, de Vergoedingsregeling, het Bestuursreglement en het Communicatiebeleidsplan 2016-2018 (zie Communicatiebeleid) en de premie 2018. Daarnaast zijn voorstellen onverplicht ter beoordeling voorgelegd voor:

- de aanpassing van de pensioenaanspraken per 1 januari 2018;
- de wijziging van de pensioenreglementen I en II;
- de wijziging van de ABTN en
- de wijziging van de Richtlijnen Vermogensbeheer 2018

Communicatiebeleid

Twee leden van het Verantwoordingsorgaan hebben tevens zitting in de Commissie Voorlichting en Communicatie. Zodoende wordt het Verantwoordingsorgaan nauw betrokken bij het Communicatiebeleid.

Het Communicatiebeleidsplan 2016-2018 is in het verslagjaar geactualiseerd; tevens zijn door het Verantwoordingsorgaan enkele tekstuele wijzigingen voorgesteld, die in het Communicatiebeleidsplan zijn opgenomen.

Financiële positie

De financiële positie van het fonds is goed. De beleidsdekkingsgraad is in het afgelopen jaar gestegen van 125,3% naar 135,9%. Het Verantwoordingsorgaan vindt het een goede zaak dat het Bestuur de financiële positie stabiel en de dekkingsgraad boven de minimale vereisten weet te behouden.

Premiebeleid

Het Verantwoordingsorgaan heeft in het verslagjaar haar zorgen uitgesproken over de premie; de premie wordt steeds moeilijker om op te brengen voor de parochies en de pastoraal werkenden. Het Bestuur begrijpt de zorg van het Verantwoordingsorgaan en heeft dit onderwerp voor verder overleg neergelegd bij het Economencollege van de Rooms-Katholieke Kerk. Deze instantie moet zich uitspreken over welke mogelijkheden er zijn om de pensioenregeling aan te passen teneinde de premiedruk te kunnen verlagen. Met de kanttekening van de zorg omtrent de betaalbaarheid van de premie, heeft het Verantwoordingsorgaan positief advies uitgebracht over de premie 2018.

Toeslagenbeleid

Het Bestuur heeft per 1 januari 2018 volledige toeslag verleend aan de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden van zowel Pensioenreglement I als Pensioenreglement II. Tevens heeft het Bestuur besloten om inhaalindexatie toe te kennen, in die mate dat een groot deel van de achterstand is ingelopen.

Het Verantwoordingsorgaan is van oordeel dat het Bestuur zijn eigen beleid heeft gevolgd en consequent uitgevoerd, waarbij de belangen van alle betrokken voldoende zijn afgewogen.

Beleggingsbeleid

PNB heeft een beleggingscommissie waarin een vertegenwoordiging namens het Bestuur zitting heeft en enkele externe deskundigen, die worden bijgestaan door een adviseur. De commissie kan voldoende countervailing power uitoefenen richting de vermogensbeheerders.

Een doorlopend punt van aandacht, waar het Verantwoordingsorgaan, mede gelet op de kerkelijke grondslag van het fonds, waarde aan hecht, betreft de duurzaamheid van de beleggingen.

In het verslagjaar is door het Bestuur besloten om een studie- en adviescommissie in te stellen die zich, onder leiding van een externe deskundige, gaat verdiepen in het onderwerp "Duurzaamheid". In deze commissie is ook het Verantwoordingsorgaan vertegenwoordigd.

Jaarwerk 2017

Het Verantwoordingsorgaan stelt vast dat het Bestuur de aanbevelingen van de accountant en de certificerend actuaris naar aanleiding van het jaarwerk 2016 heeft opgepakt. Voor 2017 zijn enkele aanbevelingen gedaan door de certificerend actuaris en accountant. Het Verantwoordingsorgaan stelt vast dat dit aanscherpingen zijn van het bestaande beleid en de vastlegging daarvan.

Verslag niet-uitvoerend bestuurders

Het Verantwoordingsorgaan heeft kennis genomen van het verslag van de niet-uitvoerend bestuurders over het door hen uitgevoerde toezicht op het uitvoerend bestuur in 2017. De Auditcommissie heeft de niet-uitvoerende bestuurders ondersteund in hun toezichthoudende rol. Het Verantwoordingsorgaan stelt vast dat de Auditcommissie enkele aanbevelingen doet aan de niet-uitvoerende bestuurders met het oog op een nog verdere versterking van het intern toezicht. Naar verwachting worden deze aanbevelingen in 2018 opgepakt.

Oordeel Verantwoordingsorgaan over 2017

Concluderend oordeelt het Verantwoordingsorgaan dat het Bestuur in 2017 een verantwoord beleid heeft gevoerd, waarin de belangen van alle betrokkenen evenwichtig zijn afgewogen.

Aldus vastgesteld en ondertekend door het Verantwoordingsorgaan d.d. 6 juni 2018 te Zeist.

P.J.J. Stiekema, vice-voorzitter VO

mr. drs. K.H.M. Donners RA, secretaris VO

Reactie van het Bestuur

Het Bestuur stelt met tevredenheid vast dat het Verantwoordingsorgaan instemt met het gevoerde beleid in 2017. De huidige beleidslijn zal worden voortgezet, waarbij de ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving door het Bestuur steeds in acht worden genomen. Het Verantwoordingsorgaan zal zoals gebruikelijk tijdig worden geïnformeerd en waar nodig in de gelegenheid worden gesteld advies uit te brengen over beleidsontwikkelingen binnen het PNB. Het Bestuur dankt het Verantwoordingsorgaan voor zijn verslag over 2017 en ziet uit naar de voortzetting van de goede samenwerking in de toekomst.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(in duizenden euro; na resultaatdeling)

Activa	2017	2016
Beleggingen voor risico pensioenfondsen [1]		
Onroerende zaken	28.660	26.638
Aandelen	183.845	164.866
Vastrentende waarden	289.680	295.040
Derivaten	12.854	14.575
Overige beleggingen	1.917	250
	516.956	501.369
Vorderingen en overlopende activa [2]	4.416	6.995
Liquide middelen [3]	502	302
	521.874	508.666

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2017	2016
Reserves		
Algemene reserve [4]	136.821	118.768
	136.821	118.768
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [5]	381.092	385.147
	381.092	385.147
Kortlopende schulden en overlopende passiva [6]	3.961	4.751
	521.874	508.666

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2017	2016
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten [7]	7.625	9.719
Indirecte beleggingsopbrengsten [8]	16.729	33.552
Kosten van vermogensbeheer [9]	-931	-804
	23.423	42.467
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [10]	7.339	7.040
Saldo van overdrachten van rechten [11]	8	93
Pensioenuitkeringen [12]	-15.833	-16.155
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [13]		
Inkoop nieuwe aanspraken	-7.466	-7.589
Benodigde intresttoevoeging technische voorzieningen	823	217
Overgenomen pensioenverplichtingen	-11	-123
Uitkeringen	15.771	16.188
Vrijval excassokosten	710	729
Overgedragen pensioenverplichtingen	0	0
Toename voorziening toekomstige kosten	-280	-288
Overige mutaties technische voorzieningen	0	0
Toeslagverlening	-10.636	-784
Wijziging rentecurve	4.285	-26.688
Wijziging van actuariële grondslagen en/of methoden	0	2.381
Actuarieel resultaat op sterfte	792	2.072
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	263	1.338
Actuarieel resultaat op mutaties	-196	-12
	4.055	-12.559
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [14]	-939	-952
Overige baten en lasten [15]	0	0
Saldo van baten en lasten	18.053	19.934

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Bestemming van het saldo

Algemene reserve

	2017	2016
	18.053	19.934
	18.053	19.934

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2017	2016
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	7.478	6.970
Inkoopsommen	24	0
Overgenomen pensioenverplichtingen	8	93
	7.510	7.063
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-15.838	-16.145
Overgedragen pensioenverplichtingen	0	0
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-987	-959
	-16.825	-17.104
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	9.946	7.767
Verkopen en aflossingen beleggingen	89.561	194.382
	99.507	202.149
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-89.392	-191.979
Kosten van vermogensbeheer	-600	-1.143
	-89.992	-193.122
Mutatie liquide middelen	200	-1.013
Saldo liquide middelen 1 januari	302	1.315
Saldo liquide middelen 31 december	502	302

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Toepassing richtlijnen voor de jaarverslaggeving

Het PNB heeft bij de samenstelling van deze jaarrekening de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en BW2 Titel 9 toegepast. Beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "vorderingen of schulden uit hoofde van effectentransacties".

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar Euro tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode. Het kasstroomoverzicht is een weergave van de daadwerkelijke geldstroom van 1 januari t/m 31 december. Dus zonder rekening te houden met overloopposten.

Waardering

Beleggingen

Onroerende zaken

De beleggingen in direct vastgoed zijn gewaardeerd op actuele waarde, zijnde de taxatiewaarde. De ter beurze genoteerde aandelen in vastgoedbeleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen op kwartaalbasis zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Zakelijke waarden

De ter beurze genoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Vastrentende waarden

De ter beurze genoteerde obligaties worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Hypothecaire leningen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Voor participaties in hypotheekfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Leningen op schuldbekentenis worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de contante waarde van de met vervroegde aflossing aangepaste kasstromen, verdisconteerd tegen de rente op staatsobligaties met vergelijkbare looptijden inclusief eventuele opslagen, behorende bij het risicoprofiel van de leningen.

Deposito's worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor deposito's is het verschil tussen marktwaarde en nominale waarde in het algemeen gering.

Derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende marktprijzen. Beleggingen welke onderhands zijn gekocht, waarvoor geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters, zijnde de risicovrije rente op basis van de EONIA-curve. In het verleden gold als disconteringsvoet de EURIBOR-curve. RJ610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde.

Algemene reserve

Het jaarlijkse resultaat volgens de rekening van baten en lasten wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Per 1 januari 2007 is de Pensioenwet (PW) in werking getreden. Onderdeel van de PW is het FTK. In het FTK is de manier waarop DNB haar toezicht op pensioenfondsen uitoefent vastgelegd. Het FTK stelt daarbij de kaders waarbinnen een pensioenfonds moet opereren. Besloten is het FTK ook toe te passen voor de jaarverslaglegging daar dit aansluit bij het door het bestuur gehanteerde beleid. De voorziening pensioenverplichtingen is vastgesteld als de contante waarde van de tijdsevenredig opgebouwde pensioenaanspraken. De voorziening pensioenverplichtingen is gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). Voor de arbeidsongeschikte deelnemers is de voorziening pensioenverplichtingen gebaseerd op de te bereiken aanspraken.

Schattingswijzigingen voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Er zijn in 2017 geen schattingswijzigingen van toepassing.

Het Actuariel Genootschap heeft in september 2016 de prognosetafel AG2016 gepubliceerd. Het fonds is per 31 december 2016 overgegaan op deze nieuwe prognosetafel. Dit was in 2016 verantwoord als een schattingswijziging. Ultimo 2016 is de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds verlaagd met 0,00% als gevolg van deze schattingswijziging. Het verlagende effect van deze schattingswijziging op de technische voorziening ad € 864,- in 2016 was als mutatie in het resultaat verwerkt.

Daarnaast heeft het pensioenfonds analoog gelijktijdig met de wijziging van de Prognosetafel de fonds specifieke Ervaringssterfte aangepast. Dit was in 2016 eveneens verantwoord als een schattingswijziging. Ultimo 2016 is de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds verlaagd met 0,62% als gevolg van deze schattingswijziging. Het verlagende effect van deze schattingswijziging op de technische voorziening ad. € 2.379.890,- was in 2016 als mutatie in het resultaat verwerkt. Per saldo is de voorziening in 2016 verlaagd met € 2.380.754,- als gevolg van bovengenoemde schattingswijzigingen.

Intresttoevoeging

Is gebaseerd op de 1-jarige intrest uit de Rentetermijnstructuur Financieel Toetsingskader. Voor boekjaar 2017 bedraagt deze -0,217% (2016: -0,06%).

Rekenrente

De rentetermijnstructuur ultimo 2017 zoals gepubliceerd door DNB. Voor ultimo 2017 is dit gelijkwaardig aan een vaste rente van 1,36%.

Sterfte

Prognosetafel AG2016 (startjaar 2018), met een inkomensafhankelijke ervaringssterfte. Voor kinderen aan wie een wezenpensioen wordt uitgekeerd worden de sterftetekansen op nihil gesteld.

Het fonds maakt bij de vaststelling van de voorziening gebruik van inkomensafhankelijke ervaringssterftepercentages. Voor de mannelijke hoofd- en medeverzekerde is daarbij gebruik gemaakt van ervaringssterftepercentages voor de inkomenscategorie "midden-hoog". Voor de vrouwelijke hoofd- en medeverzekerde wordt gebruik gemaakt van ervaringssterftepercentages voor de inkomenscategorie "midden".

Gehuwdheid

Bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen wordt bij de priesters geen rekening gehouden met partnerpensioen. Bij de vaststelling van de voorziening voor uitruikbaar partnerpensioen wordt uitgegaan van het onbepaalde partnersysteem met 100% gehuwdheid. Bij de vaststelling van de voorziening voor niet uitruikbaar partnerpensioen wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem. Volgens dit systeem wordt alleen een partnerpensioen verzekerd indien er daadwerkelijk –dus niet bij wijze van fictie– van een partner sprake is. Vanaf leeftijd 67 jaar neemt de partnerfrequentie af met de sterftekans van de partner.

Uitkeringen

De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld.

Leeftijden

De leeftijd van de (gewezen) deelnemer, de nabestaande of de wees wordt in jaren en maanden nauwkeurig vastgesteld.

Leeftijdsverschil

Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 3 jaar gesteld (man ouder dan vrouw).

Kosten

In de voorziening pensioenverplichtingen is een excassovoorziening begrepen van 4,5% van de netto voorziening.

Wijze van indexering

Het PNB hanteert een voorwaardelijk toeslagbeleid voor de actieve deelnemers aan Reglement I, waarbij de ambitie is om de pensioenaanspraken jaarlijks te verhogen met de gemengde index (50% loonindex en 50% consumentenprijsindex). Voor de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers van Reglement I en Reglement II geldt een voorwaardelijk toeslagbeleid, waarbij de ambitie is om jaarlijks de pensioenrechten te verhogen met de consumentenprijsindex. De toeslag op basis van de consumentenprijsindex wordt gefinancierd uit het vermogen. Er is voor de vorenbedoelde toeslagverlening geen bestemmingsreserve gevormd, noch vindt financiering plaats uit de premie. De toeslag op basis van gemengde index, voor zover dit boven de consumentenprijsindex uitgaat, wordt gefinancierd uit premie (welvaartsopslag).

Pensioenopbouw arbeidsongeschikte deelnemers

Voor arbeidsongeschikte deelnemers van het PNB geldt dat zij tijdens hun arbeidsongeschiktheid gewoon pensioen blijven opbouwen, maar dat zij wel vrijgesteld zijn van premiebetaling.

Voorziening voor langdurig zieken:

De voorziening is vastgesteld als de som van de jaarpremie ter dekking van het arbeidsongeschiktheidsrisico in de afgelopen twee boekjaren.

Resultaatbepaling

Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de renteopbrengst verminderd met de kosten; bij de zakelijke waarden wordt hieronder verstaan het bruto-dividend, voor aftrek van dividendbelasting, verminderd met de kosten. De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder deze post worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde koersverschillen bij verkopen van vastrentende en zakelijke waarden;
- gerealiseerde koersverschillen bij (af)lossingen van leningen op schuldbekentenis, hypothecaire leningen en obligaties;
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis en hypothecaire leningen;
- gerealiseerde koersverschillen bij optie- en futuretransacties;
- valutaverschillen met betrekking tot vastrentende en zakelijke waarden, deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties; niet-gerealiseerde koersverschillen inzake vastrentende en zakelijke waarden.

Kosten vermogensbeheer

Onder de kosten vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfondsen

Categorie	Stand ultimo 2016	Aankopen/verstrekkingen	Verkopen/aflossingen	Gerealiseerde koersverschillen	Niet-gerealiseerde koersverschillen	Stand ultimo 2017
Vastgoed beleggingen						
Vastgoedfondsen, niet beursgenoteerd	26.638	0	-1.440	109	3.353	28.660
	26.638	0	-1.440	109	3.353	28.660
Aandelen						
Aandelen beleggingsfondsen	164.866	43.894	-40.334	3.145	12.274	183.845
	164.866	43.894	-40.334	3.145	12.274	183.845
Vastrentende waarden						
Obligaties	237.739	31.735	-33.564	-436	-8.954	226.520
Hypothekenfonds	20.287	5.437	0	0	-233	25.491
Vastrentende beleggingsfondsen	37.014	0	0	0	655	37.669
	295.040	37.172	-33.564	-436	-8.532	289.680
Derivaten						
Swaps	14.266	0	-906	0	-2.176	11.184
Valutatermijntransacties ¹⁾	309	0	-7.638	7.138	1.861	1.670
	14.575	0	-8.544	7.138	-315	12.854
Overige beleggingen						
Geldmarktfondsen ²⁾	250	8.326	-6.651	-5	-3	1.917
Beleggingen activa zijde	501.369	89.392	-90.533	9.951	6.777	516.956
Derivaten (passiva zijde)						
Valutatermijntransacties	500					0
Swaps	3.886					3.053
	4.386					3.053
Totaal belegd vermogen voor risico pensioenfondsen ³⁾	496.983					513.903

1) Aan- en verkopen zijn gesaldeerd.

2) Dit betreft het NN (L) LIQUID EUR A CAP fonds en NN (L) LIQUID EUR B CAP fonds

3) De beleggingen staan ter vrije beschikking van de rechtspersoon.

Aansluiting beleggingen vóór en na toepassing Look Through:

Belegde vermogen voor risico pensioenfondsen	513.904
Liquide middelen	135
Overlopende intrest	3.776
Te vorderen dividendbelasting	0
Te vorderen dividend	332
Totaal	518.147

Categorie	Stand ultimo 2017	Liquide middelen	Overlopende intrest + dividend	Te vorderen dividendbelasting	Debiteuren crediteuren effecten	Toepassing Look Through	Stand risico paragraaf
Vastgoed beleggingen	28.660	0	0	0	0	-97	28.563
Aandelen	183.845	0	332	0	0	-235	183.942
Vastrentende waarden	289.680	0	4.040	0	0	0	293.720
Derivaten	9.801	0	-263	0	0	0	9.538
Overige beleggingen	1.917	135	0	0	0	332	2.384
Totaal	513.903	135	4.109	0	0	0	518.147

Methodiek bepaling marktwaarde op basis van het belegd vermogen inclusief posten die onder de vorderingen en liquide middelen zijn opgenomen:

Categorie	Directe markt-notering	Intrinsieke waarde beleggingsfondsen (andere methode)	Onafhankelijke NCW berekening	Totaal ultimo 2017	Totaal ultimo 2016
Onroerende zaken		28.563		28.563	26.638
Aandelen	183.471			183.471	164.866
Vastrentende waarden	270.336		24.901	295.237	295.040
Derivaten		1.679	7.836	9.515	10.189
Overige beleggingen	1.361			1.361	250
Totaal belegd vermogen	455.168	30.242	32.737	518.147	496.983

	2017	2016
Beleggingen voor risico pensioenfonds		
Vastgoed beleggingen	28.660	26.638
Aandelen	183.845	164.866
Vastrentende waarden	289.680	295.040
Derivaten	12.854	14.575
Overige beleggingen	1.917	250
	516.956	501.369
[2] Vorderingen en overlopende activa ¹⁾		
Coupon- en dividendbelasting	0	249
Instituten	44	207
	44	456
Lopende intrest en balansdividend		
Deze post omvat de onverschenen rente en dividend van de beleggingen per balansdatum.		
Dividend	332	178
Vastrentende waarden	4.040	4.389
Derivaten	0	1.972
	4.372	6.539
Totaal vorderingen en overlopende activa	4.416	6.995
[3] Liquide middelen ²⁾		
Depotbanken	135	165
ING Bank N.V.	367	137
	502	302

1) De overlopende activa zijn van kortlopende aard.

2) De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de rechtspersoon.

Passiva	2017		2016	
Reserves				
[4] Algemene reserve				
Stand per 1 januari	118.768		98.834	
Saldobestemming boekjaar	18.053		19.934	
Stand per 31 december	136.821		118.768	
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	15.560	104,1%	15.711	104,1%
Het vereist eigen vermogen bedraagt (feitelijk)	58.948	115,5%	54.046	114,0%
Het vereist eigen vermogen bedraagt (strategisch)	53.358	114,0%	51.175	113,3%
De beleidsdekkingsgraad bedraagt		135,9%		129,4%
De dekkingsgraad bedraagt		135,9%		130,8%
De dekkingsgraad is vastgesteld als het totaal vermogen gedeeld door de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.				
De berekening is als volgt:				
$(\text{€ } 136.821 + \text{€ } 381.092) / \text{€ } 381.092 \times 100\% = 135,9\%$				
Technische voorzieningen				
[5] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds				
<i>reglement I</i>				
Beginstand 1 januari	370.141		357.257	
Het verloop van de voorziening is als volgt:				
Inkoop nieuwe aanspraken	7.526		7.727	
Benodigde intresttoevoeging technische voorzieningen	-791		-209	
Overgenomen pensioenverplichtingen	11		104	
Uitkeringen	-14.730		-15.077	
Vrijval excassokosten	-663		-678	
Overgedragen pensioenverplichtingen	0		0	
Overige mutaties technische voorzieningen	0		0	
Toeslagverlening	10.312		758	
Wijziging rentecurve	-4.168		25.861	
Wijziging van actuariële grondslagen en/of methoden	0		-2.314	
Actuarieel resultaat op sterfte	-787		-1.955	
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	-273		-1.331	
Actuarieel resultaat op mutaties	186		-2	
	-3.377		12.884	
Totaal reglement I	366.764		370.141	

	2017	2016
<i>reglement II</i>		
Beginstand 1 januari	15.006	15.331
Het verloop van de voorziening is als volgt:		
Inkoop nieuwe aanspraken	220	150
Benodigde intresttoevoeging technische voorzieningen	-32	-8
Overgenomen pensioenverplichtingen	0	19
Uitkeringen	-1.041	-1.111
Vrijval excassokosten	-47	-51
Overgedragen pensioenverplichtingen	0	0
Overige mutaties technische voorzieningen	0	0
Toeslagverlening	324	26
Wijziging rentecurve	-117	827
Wijziging van actuariële grondslagen en/of methoden	0	-67
Actuarieel resultaat op sterfte	-5	-117
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	10	-7
Actuarieel resultaat op mutaties	10	14
	-678	-325
Totaal reglement II	14.328	15.006
Totaal VPV	381.092	385.147
<i>reglement I</i>		
Contante waarde aanspraken:		
– actieve deelnemers	130.897	140.503
– gewezen deelnemers	35.439	33.446
– pensioengerechtigden	180.530	176.257
– overig	19.898	19.935
	366.764	370.141
<i>reglement II</i>		
Contante waarde aanspraken:		
– actieve deelnemers	2.209	2.251
– gewezen deelnemers	1.963	2.109
– pensioengerechtigden	9.446	9.911
– overig	710	735
	14.328	15.006
Totaal	381.092	385.147

	2017	2016
[6] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Kortlopende schulden		
Overlopende intrest Derivaten	264	0
Derivaten en Swaps	3.053	4.386
Loonheffing	126	127
Sociale lasten	68	71
Accountant	48	39
Certificerend actuaris	18	16
N.N.I.P.	326	-11
AZL N.V.	54	100
Overige	4	23
Totaal	3.961	4.751

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen belangrijke gebeurtenissen na balansdatum voor gedaan.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Algemeen

Onkostenvergoeding bestuurs- en commissieleden

De leden van het Bestuur, de Beleggingscommissie en de Auditcommissie ontvangen een vaste vergoeding op jaarbasis, die is gerelateerd aan de rol, de verantwoordelijkheid en het tijdsbeslag dat aan de functie is verbonden. De leden van het Verantwoordingsorgaan ontvangen een vacatievergoeding per vergadering. De frequentie voor het aanpassen van de vergoeding is gewijzigd van jaarlijks naar eenmaal per vijf jaar.

De vergoeding voor aspirant bestuursleden is gelijk aan de vergoeding voor leden van het Verantwoordingsorgaan. De vergoedingen zijn per 1 januari 2017 niet verhoogd.

Personeel

Het PNB had in 2017 geen personeel in dienst.

Baten en lasten	2017	2016
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen		
[7] Directe beleggingsopbrengsten		
Vastgoed beleggingen	787	818
Aandelen	109	351
Vastrentende waarden	6.528	6.326
Derivaten (swaps) ¹⁾	63	2.138
Rebate vastrentende waarden	91	87
Banken	-6	-4
Waardeoverdrachten	0	3
Overige (ontvangen dividend belasting)	53	0
	7.625	9.719
[8] Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
Onroerende zaken	109	48
Aandelen	3.145	-201
Vastrentende waarden	-436	1.589
Derivaten	7.138	-2.182
Overige beleggingen	-5	0
Valutaverschillen banken	0	0
	9.951	-746

1) Saldering van de halfjaarlijks verschuldigde variabele rente en de jaarlijks ontvangen rente.

	2017	2016
<i>Niet-gerealiseerde resultaten</i>		
Vastgoed beleggingen	3.353	2.227
Aandelen	12.274	16.342
Vastrentende waarden	-8.532	13.685
Derivaten	-315	2.044
Overige beleggingen (hedge funds)	-2	0
	6.778	34.298
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	16.729	33.552
[9] Kosten vermogensbeheer ^{1) 2)}		
Beheerloon	-840	-724
Bankkosten effecten	-62	-47
Advieskosten	-29	-33
	-931	-804
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	23.423	42.467
[10] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Werkgevers	7.315	7.040
Inkoopsommen	24	0
	7.339	7.040
Kostendeekkende premie	9.004	9.121
Gedempte kostendeekkende premie	6.500	6.673
Feitelijke premie	7.339	7.040
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	7.746	7.877
– Opslag in stand houden vereist vermogen	1.030	1.024
– Opslag voor uitvoeringskosten	228	220
	9.004	9.121

1) De totale kosten vermogensbeheer voor het fonds bedragen € 1,304 miljoen (2016: € 1,329 miljoen). Een deel van deze kosten wordt rechtstreeks via de beleggingen verdisconteerd. Voor het resterend deel worden onderliggende facturen verzonden en deze kosten komen hier in de jaarrekening terug. Deze bedragen € 931 duizend (2016: € 804 duizend). Voor een uitsplitsing van de kosten vermogensbeheer naar de verschillende beleggingscategorieën, zie het bestuursverslag pag. 28.

2) Voor de aan- en verkoop van overige individuele beleggingstitels en derivaten zijn de transactiekosten op een interne schattingsmethodiek gebaseerd omdat deze transactiekosten zijn inbegrepen in de transactieprijs. De bepaling van transactiekosten verschilt per type instrument. De transactiekosten bedroegen 106,2 duizend euro.

	2017	2016
De gedempte premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	5.536	5.711
– Opslag in stand houden vereist vermogen	736	742
– Opslag voor uitvoeringskosten	228	220
	6.500	6.673
De feitelijke premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	5.536	5.711
– Opslag in stand houden vereist vermogen	736	742
– Opslag voor uitvoeringskosten	228	220
– Premiemarge	839	367
	7.339	7.040
[11] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen		
reglement I	8	68
reglement II	0	25
Overgedragen pensioenverplichtingen		
reglement II	0	0
	8	93
[12] Pensioenuitkeringen		
reglement I		
Ouderdomspensioen	-13.626	-13.903
Invaliditeitspensioen	-616	-612
Nabestaandenpensioen	-520	-498
Wezenpensioen	-14	-13
Andere uitkeringen		
Anw-hiaten	-15	-15
Afkoopsommen	0	-3
	-14.791	-15.044

	2017	2016
reglement II		
Ouderdomspensioen	-968	-1.030
Nabestaandenpensioen	-13	-12
Andere uitkeringen		
Anw-hiaten	-15	-15
Afkoopsommen	-46	-54
	-1.042	-1.111
Totaal pensioenuitkeringen	-15.833	-16.155
[13] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen		
Inkoop nieuwe aanspraken	-7.466	-7.589
Benodigde inresttoevoeging	823	217
Overgenomen pensioenverplichtingen	-11	-123
Uitkeringen	15.771	16.188
Vrijval excassokosten	710	729
Overgedragen pensioenverplichtingen	0	0
Toename voorziening toekomstige kosten	-280	-288
Overige mutaties technische voorzieningen	0	0
Toeslagverlening	-10.636	-784
Wijziging rentecurve	4.285	-26.688
Wijziging van actuariële grondslagen en/of methoden	0	2.381
Actuarieel resultaat op sterfte	792	2.072
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	263	1.338
Actuarieel resultaat op mutaties	-196	-12
	4.055	-12.559

	2017	2016
[14] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-391	-372
Incidenteel/ALM studie, geschiktheidsplan en haalbaarheidstoets	-8	-25
Communicatie (website)	-58	-52
Bestuursondersteuning	-194	-178
Accountant (controle jaarrekening)	-48	-50
Actuaris	-82	-122
Bestuur	-106	-106
DNB	-21	-22
Overig	-31	-25
	-939	-952

De kosten voor bestuursondersteuning en adviezen van de interne actuaris blijven van jaar tot jaar fluctueren, afhankelijk van externe factoren, zoals wetgevende ontwikkelingen op het aanvullende pensioenterrein en beleidsregels van de toezichthouders.

	2017	2016
Actuariële analyse van het resultaat		
De ontwikkeling van het fonds in het boekjaar volgt uit de hierna gegeven analytische verlies- en winstrekening.		
Premie	-635	-1.057
Beleggingsopbrengsten	28.531	15.994
Waardeoverdrachten	-3	-30
Toeslagverlening	-10.636	-784
Sterfte	792	2.072
Arbeidsongeschiktheid	263	1.338
Uitkeringen	-63	32
Kosten	0	0
Mutaties	-196	-12
Andere oorzaken	0	0
Overige mutaties technische voorzieningen	0	2.381
Totaal jaarresultaat	18.053	19.934

Resultaatbestemming

Het bestuur heeft besloten het resultaat over boekjaar 2017 toe te voegen aan de algemene reserve.

Risicoparaagraaf

(bedragen in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparaagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2017 van 114,0% en 2016 van 113,3%.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat ten opzichte van vorig boekjaar de procentuele buffer van de afzonderlijke risicocomponenten anders wordt getoond. De veronderstelde positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico, aandelen- en vastgoedrisico en kredietrisico wordt vanaf dit boekjaar bij deze afzonderlijke risico's meegenomen. Daarnaast wordt rekening gehouden met het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijk zullen manifesteren (diversificatie). Vorig boekjaar werden deze effecten gezamenlijk onder het diversificatie-effect verantwoord. Door deze aangepaste rubricering te hanteren wordt de relatieve bijdrage van de afzonderlijke risicocomponenten aan de totale vereiste dekkingsgraad beter inzichtelijk.

	2017		2016	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	1.741	0,2	1.336	0,2
Zakelijke waarden risico (S2)	45.728	11,5	43.998	10,8
Valutarisico (S3)	8.293	0,3	8.001	0,3
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	9.143	1,5	8.586	1,4
Verzekeringstechnisch risico (S6)	10.293	0,5	10.415	0,6
Actief beheer risico (S10)	420	0,0	1.086	0,0
Correlatie- en diversificatie-effect	-22.260		-22.247	
Vereist eigen vermogen (strategisch)	53.358	14,0	51.175	13,3
Renterisico (S1)	4.974	0,6	4.064	0,5
Zakelijke waarden risico (S2)	50.300	12,7	45.767	11,4
Valutarisico (S3)	8.074	0,3	8.335	0,3
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	8.709	1,4	8.392	1,3
Verzekeringstechnisch risico (S6)	10.293	0,5	10.415	0,5
Actief beheer risico (S10)	422	0,0	1.147	0,0
Correlatie- en diversificatie-effect	-23.824		-24.074	
Vereist eigen vermogen (feitelijk)	58.948	15,5	54.046	14,0
Aanwezige dekkingsgraad		135,9		130,8
Beleidsdekkingsgraad		135,9		125,3
Minimaal vereiste dekkingsgraad	15.560	104,1	15.711	104,1
Feitelijk vereiste dekkingsgraad	58.948	115,5	54.046	114,0
Strategisch vereiste dekkingsgraad	53.358	114,0	51.175	113,3

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2017 hoger dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds niet in een tekort verkeert. Ultimo boekjaar 2017 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 135,9%, afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2016 van 125,3%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 10,6%-punt.

Renterisico (S1)

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratie cijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (exclusief rentederivaten)	11,0
Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten)	13,3
Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) (gewogen naar totale portefeuille)	7,8
Duratie van de pensioenverplichtingen	14,3

Voor de vaststelling van het renterisico bij het vereist eigen vermogen worden de kasstromen van de rentegevoelige beleggingen afgezet tegen de kasstromen van de voorziening pensioenverplichtingen. Vervolgens worden beide kasstromen afgezet tegen door DNB bepaalde renteschokken die per looptijd verschillen. Op basis van deze renteschokken kan de impact op de technische voorziening en de impact op alle rentegevoelige beleggingen worden berekend. Overeenkomstig kan een afdekkingspercentage worden berekend. Rentegevoeligheid is één van de belangrijkste factoren bij de bepaling van de (strategische) assetallocatie van de portefeuille.

	Feitelijke verdeling		Strategische verdeling	
	in €	%	in €	%
Impact op technische voorziening voor risico fonds (A)	18.676		18.676	
Impact op de rentegevoelige beleggingen (B)	13.702		16.935	
Renterisico	4.974	0,6	1.741	0,2
Afdekkingspercentage (B/A)		73,4		90,7

In de Richtlijnen Vermogensbeheer staat een strategische afdekking van 90%, maar ook de opmerking dat het fonds tot nader order een rentehedge coëfficiënt van 70% wenst (dit is een tactische keuze).

Derivaten

Het renterisico wordt, naast de impliciete afdekking door de portefeuille staatsleningen, voorts afgedekt door middel van aanvullende renteswaps, samen met de staatsleningen en hypotheekleningen vormend de matching portefeuille. De afloopdata van de swaps variëren van 29 januari 2018 tot en met 4 juni 2064. Het ongerealiseerde resultaat bedraagt, inclusief opgelopen rente, € 8.132.

Met behulp van deze derivaten wordt het strategisch afdekkingspercentage vorm gegeven. Strategisch dekt het fonds volgens het beleggingsmandaat 90% van het renterisico van haar verplichtingen af.

Hoogte buffer

Op basis van de vereist eigen vermogen berekeningen bedraagt de buffer voor het feitelijk renterisico 4.974 (0,6%) en voor het strategisch renterisico 1.741 (0,2%) ultimo 2017.

Aandelen- en vastgoedrisico (S2)

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en hedgefonds en private equity in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Verdeling Zakelijke waarden en Vastgoed per categorie:</i>				
Beursgenoteerd vastgoed	0	0,0	0	0,0
Niet-beursgenoteerd vastgoed	28.563	13,5	26.472	13,8
Ontwikkelde markten (Mature markets)	163.058	76,7	153.121	80,0
Opkomende markten (Emerging markets)	20.413	9,6	11.376	5,9
Overige belggingen (derivaten, liquiditeitsposities en overige posten)	471	0,2	535	0,3
	212.505	100,0	191.504	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch zakelijke waarden risico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. Deze standaardschokken zijn verder opgehoogd om zodoende rekening te houden met de volgende additionele risicocomponent: leverage-risico. De buffer voor het feitelijk zakelijke waarden risico bedraagt 50.300 (12,7%) en voor het strategisch zakelijke waarden risico 45.728 (11,5%).

Valutarisico (S3)

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Valutaverdeling van het belegd vermogen vóór afdekking met derivaten</i>				
Euro	364.065	70,3	348.849	69,2
Amerikaanse dollar	96.448	18,6	82.100	16,3
Australische dollar	2.079	0,4	3.972	0,8
Canadese dollar	3.029	0,6	4.815	1,0
Britse pound sterling	11.809	2,3	14.867	3,0
Hongkong dollar	3.531	0,7	1.635	0,3
Japane yen	14.703	2,8	13.650	2,7
Zwitserse franc	2.392	0,5	6.226	1,2
Overige valuta	20.091	3,9	27.823	5,5
	518.147	100,0	503.937	100,0
<i>Valutaverdeling van het belegd vermogen na afdekking met derivaten</i>				
Euro	462.449	89,3	434.398	86,2
Amerikaanse dollar	21.003	4,1	20.994	4,2
Australische dollar	2.079	0,4	3.972	0,8
Canadese dollar	3.029	0,6	4.815	1,0
Britse pound sterling	3.817	0,7	4.146	0,8
Hongkong dollar	3.531	0,7	1.635	0,3
Japane yen	-244	0,0	-72	0,0
Zwitserse franc	2.392	0,5	6.226	1,2
Overige valuta	20.091	3,9	27.823	5,5
	518.147	100,0	503.937	100,0

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerder valutatermijntransacties afgesloten. De post valutatermijntransacties bestaat uit de volgende transacties, omgerekend in euro per 31 december 2017:

	aankoop transacties	verkoop transacties
Euro	98.384	
US dollar	0	-75.444
Pound Sterling	0	-7.993
Japane yen	0	-14.947
	98.384	-98.384

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valuta risico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valuta risico bedraagt 8.074 (0,3%) en voor het strategisch valuta risico 8.293 (0,3%).

Grondstoffenrisico (S4)

Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen. Derhalve hoeft voor dit risico geen buffer aangehouden te worden.

Hoogte buffer

Er is geen buffer nodig.

Kredietrisico (S5)

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	185.498	63,2	180.862	60,4
AA	71.714	24,4	82.120	27,4
A	10.544	3,6	8.370	2,8
BBB	20.734	7,1	21.420	7,2
Lager dan BBB	1.498	0,5	1.664	0,6
Geen rating	5.249	1,8	5.158	1,7
Overige beleggingen (derivaten, liquiditeitsposities en overige posten)	-1.517	-0,5	-165	-0,1
	293.720	100,0	299.429	100,0

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Verdeling obligaties en vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd korter dan 1 jaar	3.886	1,3	761	0,3
Resterende looptijd tussen 1 en 5 jaar	26.994	9,2	22.377	7,5
Resterende looptijd tussen 5 en 10 jaar	134.353	45,8	135.952	45,4
Resterende looptijd langer dan 10 jaar	128.487	43,7	140.339	46,9
	293.720	100,0	299.429	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 8.709 (1,4%) en voor het strategisch kredietrisico van 9.143 (1,5%).

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

In verband met het langlevensrisico wordt aanvullend boven het hanteren van de prudente grondslagen, de Voorziening toekomstige sterfteontwikkeling gevormd.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt 10.293 (0,5%) en voor het strategisch verzekeringstechnisch risico 10.293 (0,5%).

Concentratierisico (S8)

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

Onroerende zaken

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Verdeling onroerende zaken per sector:</i>				
Participaties in vastgoed beleggingsfondsen	28.660	100,0	26.638	100,0
	28.660	100,0	26.638	100,0
<i>Verdeling onroerende zaken per regio:</i>				
Europa excl. Groot Brittannië	28.660	100,0	26.638	100,0
	28.660	100,0	26.638	100,0

Grote posten: onroerende zaken van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in onroerende zaken

CBRE EUROSIRIS FUND	1.103	3,8	2.313	8,7
CBRE DUTCH RESID.FUND IV	27.556	96,1	24.306	91,2

Beleggingsportefeuille

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Verdeling beleggingsportefeuille per regio:</i>				
Europa excl Verenigd Koninkrijk	352.465	68,0	353.577	70,2
Verenigd Koninkrijk	16.410	3,2	15.932	3,2
Noord-Amerika	98.671	19,0	87.030	17,3
Japan	15.295	3,0	13.661	2,7
Azië exclusief Japan	11.612	2,2	9.692	1,9
Opkomende markten	11.611	2,2	10.004	2,0
Overig	1.304	0,3	833	0,2
Overige beleggingen (derivaten, liquiditeitsposities en overige posten)	10.779	2,1	13.208	2,6
	518.147	100,0	503.937	100,0

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Verdeling zakelijke waarden per sector:</i>				
Financiële instellingen	34.942	19,0	31.090	18,9
Informatietechnologie	32.953	17,9	23.030	14,0
Industrie	19.661	10,7	18.259	11,1
Niet-duurzame consumentengoederen	15.734	8,6	16.450	10,0
Duurzame constumentengoederen	21.982	12,0	19.904	12,1
Gezondheidszorg	19.299	10,5	18.588	11,3
Energie	11.403	6,2	11.679	7,1
Nutsbedrijven	5.319	2,9	5.264	3,2
Telecommunicatie	5.545	3,0	5.922	3,6
Basismaterialen	9.444	5,1	8.883	5,4
Vastgoed	5.627	3,1	4.935	3,0
Overig	1.561	0,8	493	0,3
Overige beleggingen (derivaten, liquiditeitsposities en overige posten)	374	0,2	369	0,2
	183.844	100,0	164.866	100,0

Op basis van de Look Through methode zijn geen onderliggende posten zakelijke waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5%.

Hoogte buffer

In het standaardmodel is geen rekening gehouden met een buffer voor concentratierisico. Het risico dient sec kwalitatief toegelicht te worden.

Actief beheer risico (S10)

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het pensioenfonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 422 (0,0%) en voor het strategisch actief beheer risico van 420 (0,0%), omdat de tracking error van de totale aandelenportefeuille 0,44% bedraagt. Echter, het actief beheer risico wordt veroorzaakt door het belang in opkomende markten waarvoor de tracking error 1,18% is.

Uitbestedingsrisico's

Er zijn geen beleggingen uitgeleend.

Het verslag van het Bestuur is vastgesteld te Zeist, d.d. 6 juni 2018.

Utrecht, 6 juni 2018

J.L.M. van Susante
(voorzitter)

A. Bultsma
(vicevoorzitter)

Th. R. Kalb
(secretaris)

E.F.J. Duijsens

C.J. Bijloos

V.G.P.J.M. Schoenmakers pr.

M.J.M.W. Vuylsteke

P.J. Vergroesen

Overige gegevens

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen te Utrecht is aan Sprenkels & Verschuren B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2017.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Sprenkels & Verschuren B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 5.039.150. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 252.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-personregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening goed. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen toereikend zijn.

Amsterdam, 6 juni 2018

Drs. F. Verschuren AAG
verbonden aan Sprenkels & Verschuren B.V

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de auditcommissie van Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen

Verklaring over de in het verslag over het boekjaar opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen te Utrecht gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit verslag over het boekjaar opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2017;
- de staat van baten en lasten over 2017;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen (hierna: de instelling) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 5.200.000
Toegepaste benchmark	1% van het pensioenvermogen per 31 december 2017, zijnde het totaal van de technische voorzieningen en de reserves.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van de instelling en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reserveoverschot hebben wij de materialiteit gesteld op 1,0% van het pensioenvermogen.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de auditcommissie en het bestuur overeengekomen dat wij aan de auditcommissie en het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 260.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de auditcommissie en het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben in vergelijking met voorgaand jaar geen wijzigingen in de kernpunten van onze controle aangebracht.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Ontwikkeling van de (beleids)dekkingsgraad	
Risico	<p>De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.</p> <p>De instelling is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of de instelling voldoende buffers heeft.</p> <p>De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in toelichting '[4] Algemene reserve' van de jaarrekening.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids) dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.</p>

<p>Onze controleaanpak</p>	<p>Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2017 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van de instelling beoordeeld op basis van het actuariële rapport van de certificerend actuaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven.</p> <p>Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maandsdekkingsgraden:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Dit jaar hebben we de toeslagverlening als key item geïdentificeerd. – Daarnaast heeft de certificerend actuaris een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de voorziening zoals gehanteerd in de maandelijkse berekening van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaris.
<p>Belangrijke observaties</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2017.
<p>Waardering en toelichting van niet-(beurs)genoteerde beleggingen</p>	
<p>Risico</p>	<p>De beleggingen zijn een significante post op de balans van de instelling. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet (beurs)genoteerde fondsen.</p> <p>De waarderingonzekerheid neemt inherent toe bij netto contante waardeberekeningen en andere geschikte methoden en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij de instelling betreft dit de posities in hypotheken, derivaten en vastgoedfondsen.</p> <p>De instelling heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in de paragraaf 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' en een nadere toelichting opgenomen in toelichting '[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds'. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2017 € 28,6 miljoen is belegd in niet-(beurs)genoteerde vastgoedfondsen, € 9,5 miljoen in derivaten en € 24,9 miljoen in hypotheken.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de niet-(beurs)genoteerde beleggingen niet juist gewaardeerd zijn.</p>

Onze controleaanpak	<p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2017.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Voor niet-(beurs)genoteerde vastgoedfondsen en hypotheke, hebben wij de waardering geverifieerd met gecontroleerde jaarrekeningen 2017. Waar deze (nog) niet beschikbaar zijn omvat onze controle aansluiting met de meest recente (niet-gecontroleerde) rapportages van de fondsmanagers, alsmede onderzoek van de uitkomsten van back-testing procedures (met gecontroleerde jaarrekeningen) in combinatie met benchmark-testing werkzaamheden. – Voor de posities in derivaten hebben wij de interne beheersmaatregelen van het waarderingsproces onderzocht en met gebruikmaking van onze waarderingsexperts voor een selectie van derivaten de waardering en de daarbij gehanteerde uitgangspunten getoetst. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen onderzocht.</p>
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van niet-(beurs) genoteerde beleggingen per 31 december 2017 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.</p>
Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen	
Risico	<p>De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen betreffen een significante post in de balans van de instelling. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij de instelling, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle.</p> <p>De instelling heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in de paragraaf 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' en een nadere toelichting opgenomen in toelichting '[5] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds'.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd zijn.</p>

<p>Onze controleaanpak</p>	<p>Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaire van de instelling. De certificerend actuaire onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaire heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaire onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2017. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.</p> <p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2017:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaire. – Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaire gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. – Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse.
<p>Belangrijke observaties</p>	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2017 of de toelichting van de technische voorzieningen.</p>

Verklaring over de in het verslag over het boekjaar opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het verslag over het boekjaar andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag, inclusief het voorwoord;
- de overige gegevens;
- andere informatie, bestaande uit organisatie, meerjarenoverzicht, verslag van het verantwoordingsorgaan en de bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de instelling in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de instelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De auditcommissie is belast met het uitoefenen van toezicht op de financiële informatieverstrekking door de instelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de instelling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen

bestaan of de instelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaaf zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de auditcommissie en het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de auditcommissie en het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de auditcommissie en het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de auditcommissie en het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Maastricht, 6 juni 2018

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. R.E.J. Pluymakers RA

Bijlagen

Begrippenlijst

Actuariële grondslagen

Wanneer een contante waarde van een reeks toekomstige uitkeringen moet worden bepaald, maakt de actuaaris gebruik van actuariële grondslagen, zoals de rekenrente, de sterftekansen, arbeidsongeschiktheids- en revalideringskansen, frequenties van gehuwd zijn, soms ook toekomstige salarisontwikkeling of indexatiebeleid, kostenopslagen (bijvoorbeeld voor administratiekosten en uitbetalingskosten).

Actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN)

Vroeger een door de actuaaris opgesteld document. Tegenwoordig is deze nota het bedrijfsplan van het pensioenfonds. Dit plan bevat een beschrijving van:

- a. de hoofdlijnen van het interne beheersingssysteem en van de opzet van de administratieve organisatie en interne controle;
- b. procedures voor de aansluiting van werkgevers en voor het verkrijgen van het deelnemerschap van hun werknemers;
- c. de uit de aangegane verplichtingen voortvloeiende risico's die in eigen beheer zijn gehouden dan wel zijn herverzekerd of overgedragen;
- d. de financiële opzet: de reservering, het premie- en beleggingsbeleid, de wijze waarop met voorwaardelijke indexering wordt rekening gehouden;
- e. de financiële sturingsmiddelen.

Actuele waarde

De actuele waarde of marktwaarde is voor beleggingen waarvoor dagelijks openbare prijzen worden vastgesteld, zoals aandelen en obligaties, de beurswaarde. Voor andere vastrentende waarden, zoals onderhandse leningen en hypotheekleningen, wordt de actuele waarde benaderd als de contante waarde van de toekomstige netto kasstromen. Als actuele waarde van de beleggingen in vastgoedfondsen wordt de intrinsieke waarde gehanteerd.

AFM

Autoriteit Financiële Markten. Deze instelling houdt, net als De Nederlandsche Bank (DNB), toezicht op pensioenfondsen, maar beperkt zich tot het zogenaamde effectentypisch gedragtoezicht. Het toezicht door DNB wordt aangeduid met prudentieel of bedrijfseconomisch toezicht. AFM houdt toezicht op het menselijke handelen, waaronder bijvoorbeeld de voorlichting en communicatie door het bestuur van het pensioenfonds. Zie ook Prudentieel toezicht.

ALM

Afkorting voor Asset Liability Management. Een ALM-studie betreft de analyse van het risicobeheer van de balans tussen activa en passiva van een pensioenfonds. Deze studie dient te resulteren in de formulering van het strategisch beleggingsbeleid, alsmede het pensioen-, premie- en toeslagenbeleid.

Beleggingsopbrengsten

Deze worden onderscheiden in directe en indirecte opbrengsten. Directe beleggingsopbrengsten zijn dividend- en rente opbrengsten van de beleggingen. Onder de indirecte beleggingsopbrengsten vallen de gerealiseerde verkoopresultaten inclusief valutaresultaten en de niet-gerealiseerde herwaarderingsresultaten.

Benchmark

Vooraf vastgestelde, objectieve maatstaf voor de prestaties van (de beheerder van) een beleggingsfondsportefeuille of pensioenfonds. Een beursindex bijvoorbeeld. Het PNB heeft bij aandelen gekozen de indices van MSCI (Morgan Stanley Capital International). Bij bedrijfsobligaties is de benchmark, de Barclays Capital Euro Aggregate Corporate Bond Index. Voor niet beursgenoteerde onroerend goed werd gekozen voor indices van INREV en ROZ/IPD. Voor de matching portefeuille (staatsobligaties en rentederivaten) werd als benchmark gekozen, de waardeontwikkeling van 90% van de nominale verplichtingen van het pensioenfonds als gevolg van veranderingen in de markt-swap rentecurve. De voor het pensioenfonds te hanteren benchmarks zijn vastgelegd in de Richtlijnen Vermogensbeheer.

In het strategisch beleggingsbeleid wordt door het pensioenfonds zelf vooraf een normportefeuille, al dan niet bestaande uit indices, bepaald. Aan de hand van de benchmark kunnen normwegingen voor de verdeling van de beleggingen over (sub)categorieën, en normrendementen bij een gegeven risicoprofiel van het fonds worden benoemd.

Certificerend actuaris

De certificerend actuaris is belast met de beoordeling van de financiële positie van het fonds. Een en ander op basis van het actuariële rapport van de interne (adviserend) actuaris (van AZL) en eigen waarnemingen. Hij geeft jaarlijks een actuariële verklaring af, waarmerkt de actuariële verslagstaten en stelt een rapport op ter onderbouwing van zijn oordeel.

Code Tabaksblat

Zie onder Governance.

Communicatiebeleidsplan

Een plan waarin het bestuur van het pensioenfonds zijn organisatie en voornemens heeft vastgelegd met betrekking tot de communicatie met en voorlichting aan alle bij de instelling betrokken belanghebbende partijen, zoals de deelnemers, gewezen deelnemers, gepensioneerden en werkgevers.

Contante waarde

De contante waarde op een bepaald moment van (een serie) betalingen in de toekomst, is het bedrag dat bijvoorbeeld heden aanwezig moet zijn om, rekening houdend met rente-aangroei (rekenrente) en eventuele andere actuariële grondslagen, deze toekomstige betalingen te kunnen verrichten.

Countervailing power

Het bieden van tegenwicht door het bestuur van het pensioenfonds aan de verrichtingen van de vermogensbeheerder. Dit tegenwicht dwingt de vermogensbeheerder zijn prestaties steeds helder en goed onderbouwd te verantwoorden.

Credits

Obligaties uitgegeven door bedrijven; deze kennen normaliter een hoger risicoprofiel dan vergelijkbare staatsleningen.

Dekkingsgraad

Een maat voor de solvabiliteit c.q. de financiële positie van het pensioenfonds. De dekkingsgraad wordt bepaald door de mate waarin het beschikbaar vermogen zich verhoudt tot de voorziening pensioenverplichting (VPV), uitgedrukt in een percentage.

Een dekkingsgraad van 100% geeft aan dat het beschikbaar vermogen juist toereikend is om aan de aangegane pensioenverplichtingen te voldoen, terwijl een percentage lager dan 100 aangeeft dat er sprake is van onderdekking. In de financiële opzet van het fonds wordt ervan uitgegaan dat de dekkingsgraad ruim boven de 100% ligt.

Dekkingsgraadrapportage

Zie RiskMap en QuickScan.

Derivaten

Financiële contracten waarvan de waarde afhankelijk is van een of meer onderliggende activa, referentieprijzen of indices. Voorbeelden van derivaten zijn opties, termijncontracten en rente- en valutaswaps.

DNB

De Nederlandsche Bank is de toezichthouder op pensioenfondsen.

Duration

De gewogen gemiddelde looptijd van de kasstromen van een obligatie, waarbij weging geschiedt op basis van de contante waarde van iedere kasstroom. Duration is een graadmeter voor de rentegevoeligheid van een obligatie. In de regel: hoe langer de looptijd van een obligatie, hoe gevoeliger de koers van die obligatie voor renteveranderingen. Indien men een daling van de rente verwacht is het profijtelijk een obligatie met een zo lang mogelijke duration te kopen, aangezien de koers daarvan het meest zal oplopen.

Effectentypisch gedragstoezicht

Zie Prudentieel toezicht.

Excassokosten

De kosten die samenhangen met het uitvoeren van de pensioenbetalingen.

Fiduciair vermogensbeheer

Een integrale benadering van het vermogensbeheer waarbij alle vermogensbeheeractiviteiten optimaal op elkaar worden afgestemd. Voor deze afstemming is de fiduciair vermogensbeheerder verantwoordelijk, die zelf meestal niet (meer) het feitelijk vermogen beheert, maar een en ander verder heeft uitbesteed aan specialisten.

Financieel toetsingskader (FTK)

De regeling van het financiële toezicht op pensioenfondsen. De hoofdlijnen van deze regeling zijn neergelegd in de Pensioenwet en uitvoeringsbesluiten. Het FTK bevat onder meer voorschriften met betrekking tot de reservering, waarbij een bepaalde mate van zekerheid is gedefinieerd dat de toegezegde pensioenen tot:

- uitbetaling zullen komen;
- solvabiliteit;
- de berekening van de technische voorzieningen en het eigen vermogen;
- het treffen van adequate maatregelen in geval van onderdekking en reservetekorten;
- de vaststelling van de (hoogte van de) premie;
- de wijze waarop met voorwaardelijke indexaties moet worden omgegaan en de communicatie daarover met de verschillende doelgroepen.

Geldmarktrente

De korte rente of geldmarktrente is de rente voor kortlopend krediet (minder dan één jaar).

Governance

In tweeërlei zin wordt over governance gesproken: goed ondernemingsbestuur (corporate governance) en goed pensioenfondsbestuur (pension fund governance). Voor het goed ondernemingsbestuur bestaat de zogenaamde Code Tabaksblat. In deze code staan ook enige aanbevelingen die zich richten tot de institutionele beleggers, waaronder pensioenfondsen, in hun rol van aandeelhouder. Bij goed pensioenfondsbestuur gaat het om de formulering van een aantal aanbevelingen of gedragsregels die betrekking hebben op de onafhankelijkheid van het bestuur, transparante besluitvorming, goede communicatie, intern toezicht en controle, periodieke toetsing van deskundigheid, garanties voor een goede uitvoering van de pensioenregeling, kwaliteitsbewaking, (zelf)evaluatie van activiteiten en verantwoording naar doelgroepen.

Handleiding Vermogensbeheer

Een alomvattende handleiding waarin het beleggingsproces en risicomanagement worden beschreven. Door de beschrijving worden deze soms moeilijk te doorgronden aspecten van het pensioenfondsbedrijf duidelijker en transparanter gemaakt.

Hedge fund

Een hedge fund is een fonds met een grote verscheidenheid aan strategieën. Een hedge fund opereert onder andere met geleend geld en maakt gebruik van afgeleide producten.

Huwelijksfrequentie

De gehuwdheidsfrequentie wordt gebruikt voor het bepalen van de benodigde middelen voor het weduwen-, weduwnaars- of nabestaandenpensioen. Hierbij wordt het bestaan van een gehuwd echtpaar over een aantal jaren niet bepaald door de afzonderlijke levenskansen van de man en de vrouw, maar door de kans op het bestaan van een huwelijk. Vaak wordt het prudentiële overwegingen de gehuwdheidsfrequentie vastgesteld op 1, waarmee wordt aangegeven dat wordt verondersteld dat elke deelnemer of gepensioneerde gehuwd is. Het duurdere verzekeringspakket van gehuwde deelnemers wordt dan deels betaald door de ongehuwd, alleenstaande deelnemers (solidariteit).

Index

Cijfer dat een gewogen gemiddelde uitdrukt en waaraan men kan zien hoe een grootte (bijvoorbeeld de beurskoersen in Amsterdam) zich ontwikkeld heeft.

Indexatie

Hieronder wordt verstaan de aanpassing van de ingegane pensioenen van de gepensioneerden en de premievrije aanspraken van 'slapers' (gewezen deelnemers die de pensioengerechtigde leeftijd nog niet hebben bereikt) op basis van de stijging of daling van een indexcijfer dan wel een vast percentage. Veelal worden daarvoor de prijsindexcijfers van het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) gehanteerd. Zie ook het begrip "Toeslag".

Inhaalindexatiebeleid

Als de middelen van het fonds niet toereikend zijn, kan het bestuur besluiten geen of gedeeltelijke indexatie toe te passen. Later kan het bestuur alsnog besluiten deze niet-indexering te repareren. Dat beleid wordt inhaalindexatie genoemd.

Investment beliefs

De investment beliefs vormen de basis en de filosofie voor de inrichting van het vermogensbeheer. Ze beschrijven de uitgangspunten die het bestuur hanteert bij de aansturing van het fonds en meer specifiek de invulling van de bestuursverantwoordelijkheid voor het vermogensbeheer. Onderdeel van die filosofie is bij het PNB onder meer de behoefte om duurzaam te beleggen.

ISAE 3402

De ISAE 3402 is een internationale standaard die toeziet op zogenaamde Third Party Assurance rapportages. Met deze verklaring wordt aangegeven dat een serviceorganisatie (zoals AZL en ICS) alle processen beheerst en onder controle heeft. De ISAE 3402 standaard kent 2 type rapportages:

- Type I: voor de opzet en het bestaan van beheersmaatregelen;
- Type II: naast de opzet en het bestaan ook de effectieve werking van de beheersmaatregelen voor een bepaalde periode.

Kapitaalmarktrente

De lange rente of kapitaalmarktrente is de rente voor langlopend krediet (langer dan één jaar). De lange rente zal bij oplopende inflatie gaan stijgen, omdat de uitleners verwachten bij het aflossen van het krediet geld een verminderde koopkracht te ontvangen. Daarvoor vragen zij een compensatie in de vorm van een hogere vergoeding.

Kostendekkende premie

Hiermee wordt aangegeven dat de jaarlijkse premie(bijdrage) aan het pensioenfonds voldoende moet zijn om de in dat jaar aangevane pensioenverplichtingen te financieren. In het kader van het FTK is de definitie van het begrip 'kostendekkend' nader bepaald.

Elementen hiervan zijn:

- de actuariële benodigde premie voor de 'inkoop' van de onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen;
- een opslag voor het bereiken en in stand houden van het vereiste eigen vermogen;
- een opslag voor de uitvoeringskosten, en
- een actuariële benodigde premie voor voorwaardelijke pensioenverplichtingen, in de mate waarin die voorwaardelijkheid
- neigt naar een onvoorwaardelijke pensioentoezegging. Een en ander hangt af in hoeverre een pensioenfonds zich heeft
- vastgelegd of juist niet heeft vastgelegd ten aanzien van het verlenen van indexaties.

Look through

Look through betekent dat als het ware door de beleggingsfondsen (of bijvoorbeeld gestructureerde financiële producten) heen gekeken dient te worden om inzicht te krijgen in de onderliggende, feitelijke beleggingen. Dat wil zeggen dat bijvoorbeeld een obligatie beleggingsinstelling onder obligaties wordt verantwoord.

Marktwarde

Zie Actuele waarde.

Matching portefeuille

De matching portefeuille heeft tot doel de rentegevoeligheid van het vermogen gelijk te stellen aan de verplichtingen, waardoor renteschommelingen op beide een even groot effect hebben.

Nominaal pensioencontract

Een pensioencontract met juridisch afdwingbare, nominale toezeggingen en een voorwaardelijke indexatieambitie. Een nominale pensioentoezegging kan alleen niet worden nagekomen, indien het fonds onvoldoende vermogen heeft en zich ook niet van een tekort kan herstellen. De pensioenaanspraak of het ingegane pensioen moet dan worden 'afgestempeld' of gekort. Zie verder Reëel pensioencontract.

Nominale waarde

De op het stuk (aandeel of obligatie) aangegeven waarde. Bij een koers van 100 (= 100%) is de prijs van het waardepapier gelijk aan de nominale waarde.

Onderhandse lening

Lening op schuldbekentenis tussen twee partijen die niet via de effectenbeurs wordt verhandeld.

Onderweging

Wanneer de verwachtingen ten aanzien van een bepaalde beleggingscategorie minder gunstig zijn, kan besloten worden om het belang in de desbetreffende categorie (tijdelijk) te verminderen, onderwegen.

Onroerend goed

Beleggingscategorie welke kan bestaan uit zowel beurs- en niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen als ook uit directe investeringen in panden (bijvoorbeeld winkels, woningen en kantoren).

Optie

Verhandelbaar recht om iets te kopen (calloptie) of te verkopen (putoptie) tegen een van tevoren vastgestelde prijs gedurende een van tevoren vastgestelde termijn.

OTC

Afkorting voor Over The Counter. De OTC-markt is een markt voor effecten die niet worden verhandeld aan een beurs. Deze markt biedt voornamelijk maatwerkproducten voor professionele marktpartijen.

Pensioenakkoord

Op 10 juni 2011 hebben kabinet en sociale partners een pensioenakkoord gesloten. Dit akkoord bevat belangrijke afspraken met betrekking tot de herinrichting van het aanvullende pensioenstelsel. Voornaamste doel is om financiële schokken op te vangen en om de pensioenaanspraken te laten meegroeien met de levensverwachting.

Pensioenfederatie

De Pensioenfederatie behartigt namens circa 350 pensioenfondsen de belangen van 5,6 miljoen deelnemers, 2,7 miljoen gepensioneerden en 8,3 miljoen gewezen deelnemers. De Pensioenfederatie is voortgekomen uit een samenwerking van de koepels voor ondernemings- (OPF), beroeps- (UvB) en bedrijfstakpensioenfondsen (VB).

Pensioenovereenkomst

Een pensioenclausule of -formulering in de arbeidsovereenkomst van de pastoraal werkers of het huishoudelijke personeel, dan wel in de bisschoppelijke zendingsbrief van de priesters en diakens.

Pensioenwet

De wet die de Pensioen- en spaarfondsen (PSW) met ingang van 1 januari 2007 is gaan vervangen. De Pensioenwet bevat vele voorschriften waaraan het bestuur van het PNB zich moet houden. Voorts vormt de Pensioenwet de grondslag voor de bevoegdheden van de toezichthouders.

Performance

Het beleggingsresultaat. Als het resultaat beter is dan de benchmark, wordt gesproken over outperformance; bleef het resultaat daarbij achter, dan is sprake van underperformance.

Premie-incassoprocedure

Omschrijving van de wijze waarop de verschuldigde premie moet worden betaald en wordt ingevorderd. In de regel ontvangt de werkgever een voorschotnota, waarin alle bij de administrateur bekende gegevens zijn verwerkt. Op basis van deze nota dient binnen een gestelde termijn een betaling plaats te vinden. Na verloop van een bepaalde termijn volgen herinneringen en wordt mogelijk

rente in rekening gebracht. De premie-incassoprocedure maakt onderdeel uit van de uitvoeringsovereenkomst. Het bestuur van een pensioenfonds is verplicht de DNB te informeren over betalingsachterstanden.

Premiekorting

Een tijdelijke verlaging van de (kostendekkende) premie. Een dergelijke verlaging kan bijvoorbeeld plaatsvinden indien het pensioenfonds goede beleggingsresultaten heeft behaald. Het verlenen van premiekortingen is aan strikte wettelijke voorwaarden verbonden.

Premievrije aanspraken

Indien het deelnemerschap aan een pensioenregeling eindigt, anders dan door overlijden of het bereiken van de pensioenleeftijd, verkrijgt de gewezen deelnemer een premievrije aanspraak op ouderdomspensioen en weduwe- en weduwnaarspensioen. Een ander vorm van premievrije aanspraak is het bijzonder weduwe- en weduwnaarspensioen dat de gewezen echtgeno(o)t(e) ontvangt bij scheiding.

Prudentieel toezicht

Bedrijfseconomisch toezicht dat zich met name richt op de handhaving c.q. waarborging van de financiële soliditeit van het pensioenfonds. Dit type toezicht berust bij DNB. Prudentieel toezicht onderscheidt zich van effectentypisch gedragstoezicht dat vooral betrekking heeft op de gedragingen van verantwoordelijke directies en besturen van financiële instellingen, zoals de naleving van gedragscodes, corporate governance e.d. Het gedragstoezicht wordt uitgeoefend door de Autoriteit Financiële Markten (AFM). Een ander onderwerp van aandacht van het gedragstoezicht is de consumentenbescherming.

QuickScan

De QuickScan-rapportage geeft maandelijks inzicht in de hoogte van de verwachte dekkingsgraad. Hierdoor wordt onder andere het effect van rentewijzigingen en beleggingsresultaten op de financiële positie van het pensioenfonds zichtbaar. Aan de hand van deze rapportage kan het bestuur de ontwikkeling van de dekkingsgraad volgen en toetsen aan een eventueel herstelplan. Tevens stelt deze rapportage het bestuur in staat om tijdig een situatie van dekkingstekort of onderdekking te signaleren en de nodige maatregelen te treffen.

Rating

Met een rating wordt de mening over de kredietwaardigheid van een instelling weergegeven. Ratingbureaus, zoals Moody's en Standard & Poor's, geven alle voor de belegger relevante informatie in een zo beknopt mogelijke rating weer. Een voorbeeld van een rating voor (oplopende) kredietwaardigheid is de A-, AA-, AAA-rating voor debiteuren waarin beleggingen van vastrentende waarden plaatsvinden.

Reëel pensioencontract

In het reële contract zijn de pensioenen voorwaardelijk geformuleerd en worden er geen (nominale) garanties meer afgegeven. Een van de veelgenoemde voordelen van een reëel contract is dat pensioenfondsen minder geld in de vorm van buffers behoeven aan te houden en met meer risico kunnen beleggen. Indexatie zou daardoor sneller mogelijk zijn.

Rekenrente

De rekenrente is het fictieve percentage dat het belegde pensioenvermogen wordt geacht op te brengen in de toekomst en waarvan bij de berekening van de contante waarden wordt uitgegaan.

Rendement

Het positieve of negatieve resultaat dat een verzekeringsmaatschappij of een pensioenfonds behaalt met de belegging van daartoe beschikbare middelen.

Rentecurve

Curve die de rentestructuur in een land weergeeft. Per looptijd wordt het renteniveau getoond. Onder normale omstandigheden zullen beleggers voor langere uitzettingen een hogere rentevergoeding vragen, waardoor de rentecurve (ook wel yieldcurve genaamd) een stijgend verloop heeft.

Rentetermijnstructuur

Een rentetermijnstructuur is een grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds.

Return portefeuille

De return portefeuille heeft tot doel te beleggen in meer risicovolle beleggingscategorieën die waarde creëren die vooral wordt gebruikt om te kunnen indexeren.

Risicopremie

Additioneel vereist rendement boven op het risicovrije rendement als compensatie voor het extra gelopen risico.

RiskMap

De RiskMap wordt ieder kwartaal opgesteld en geeft inzicht in de ontwikkeling van de financiële positie en in het vereist eigen vermogen van het fonds. Het vereist eigen vermogen wordt zowel op basis van de feitelijke verdeling als op basis van de strategische verdeling vastgesteld. Verder worden de resultaten van gevoeligheidsanalyses grafisch en in een tabel aangegeven. Deze gevoeligheidsanalyses geven de impact op de dekkinggraad weer van veranderingen in de rente en het rendement op zowel de beleggingen als de voorziening. De rapportage helpt het bestuur beter 'in control' te zijn, en daardoor de aanwezige risico's beter te beheren en te managen, door het gevoerde en beoogde beleid van het fonds continu te monitoren aan de eisen van DNB.

SLA

Service level agreements zijn afspraken die het bestuur van een pensioenfonds maakt met externe partijen (administrateur, vermogensbeheerder) die voor het fonds bepaalde werkzaamheden verrichten. Deze afspraken zijn geen juridisch afdwingbare contractverplichtingen, maar inspanningsverplichtingen. Meestal wordt gesproken dat de hiervoor bedoelde partij het fondsbestuur over de (niet)nakoming van deze verplichtingen informeert in een periodieke, administratieve rapportage. Voorbeelden van inspanningsverplichtingen zijn: het stellen van termijnen aan de verwerking van mutaties in de werkgevers- en deelnemersgegevens, aan het verzenden van premienota's en pensioenopgaves, aan het vaststellen van pensioenen en pensioenaanspraken, aan het beantwoorden van vragen, aan het bijhouden van de financiële administratie, aan het uitvoeren van bestuursbesluiten. Voorts gaan de afspraken over de telefonische bereikbaarheid, de behandeling van klachten, de afhandeling van correspondentie, archivering e.d.

Startbrief

Degenen die op of na 1 januari 2008 voor het eerst zijn gaan deelnemen aan de pensioenregelingen van het PNB, ontvangen van het pensioenfonds een startbrief. Het PNB verstrekt deze startbrief, onder verantwoordelijkheid van de betrokken werkgever of het bisdom. De bedoeling van de startbrief is om de deelnemer bij de aanvang van zijn deelnemerschap over de hoofdlijnen van zijn of haar pensioensituatie te informeren.

Sterftegrondslagen

Deze grondslagen geven aan wat de levens- en sterftekansen zijn van mannen en vrouwen in Nederland afhankelijk van de bereikte leeftijd. Ze worden gebruikt bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen door de actuaris.

Strategisch beleggingsbeleid en normportefeuille

Op het hoogste niveau vastgestelde wegingen voor de diverse beleggingscategorieën, waarin het pensioenfonds wil beleggen.

Toeslag(verlening)

Een toeslag is een verhoging van een pensioen of een aanspraak op pensioen, welke is gebaseerd op een in het pensioenreglement omschreven regeling, dan wel op incidentele basis wordt verleend.

Totaal rendement

Het totaal rendement van een belegging is samengesteld uit de koerswinst of het koersverlies (indirecte beleggingsopbrengsten) over de beschouwde periode, terwijl de directe beleggingsopbrengsten (dividend, rente, aflossingen, huur en dergelijke uitkeringen) meteen worden herbelegd en tijdsgewogen in het totaal rendement worden meegenomen. Het totaal rendement wordt uitgedrukt in een percentage ten opzichte van het gemiddeld belegd vermogen.

Total return

Zie onder Totaal rendement.

Transactiekosten

Kosten inherent aan het verhandelen van effecten en derivaten.

Uitbesteding

Hiermee worden die werkzaamheden aangeduid die door het pensioenfonds niet zelf wordt uitgevoerd (eigen beheer), maar zijn overgedragen aan een derde partij. In de Pensioenwet zijn regels vastgesteld waaraan de uitbesteding moet voldoen. Deze regels hebben tot doel dat het bestuur zijn verantwoordelijkheid voor het reilen en zeilen van het pensioenfonds ook in een uitbestedingsrelatie steeds kan waarmaken.

Uitruil

Meestal de omzetting van het pensioenvermogen, bestemd om te zijner tijd te worden gebruikt voor het doen van periodieke uitbetalingen van nabestaandenpensioen, in een hoger ouderdompensioen. Andersom is ook mogelijk: omzetting van een deel van het ouderdompensioen in een nabestaandenpensioen. De uitruil is een wettelijk recht, waarvan de betrokkene overigens geen gebruik hoeft te maken en dat meestal eenmalig op de pensioendatum wordt verzilverd.

Uitvoeringsovereenkomst

De overeenkomst waarin het pensioenfonds en de aangesloten werkgevers (ondernemingen) hun afspraken neerleggen. Krachtens de Pensioenwet dienen verplicht een aantal onderwerpen in de uitvoeringsovereenkomst te worden behandeld; enkele aspecten zijn facultatief. Het PNB sluit een dergelijke overeenkomst met elk bisdom. De uitvoeringsovereenkomst is in de plaats gekomen van de aansluitings- en financieringsovereenkomst.

UPO

Deze afkorting staat voor Uniform Pensioen Overzicht. De UPO wordt jaarlijks aan alle deelnemers verzonden en geeft een overzicht van de opgebouwde pensioenaanspraken en het te bereiken ouderdompensioen, indien de opbouw tot de pensioengerechtigde leeftijd wordt voortgezet. Het UPO-model is op landelijk niveau vastgesteld en geeft de deelnemer de gelegenheid zijn of haar pensioenaanspraken van het PNB te vergelijken met aanspraken, opgebouwd bij vorige of andere werkgevers. Het PNB hanteert vier modellen, t.w. één voor de priesters en ongehuwde diakens, één voor de gehuwde diakens, één voor de pastoraal werkers en één voor het huishoudelijke personeel.

Valuta-exposure

Blotstelling aan valutarisico.

Valutarisico

Het risico dat wordt gelopen dat de waarde van een vreemde valuta in bezit verandert ten opzichte van de thuisvaluta van een belegger.

Valuta-termijntransacties

Overeenkomst waarbij wordt afgesproken dat een vooraf vastgelegde hoeveelheid vreemde valuta op een bepaalde datum tegen een afgesproken koers wordt verhandeld.

Vastgoed(fondsen), vastgoedmaatschappijen

Beleggingsinstellingen welke investeren in onroerende zaken.

Vastrentende waarden

Hypotheken, onderhandse leningen en obligaties.

Volatiliteit

De beweeglijkheid van beurskoersen.

Waardeoverdracht

De overdracht van het vermogen, dat het opgebouwde pensioen vertegenwoordigt, van de ene pensioenuitvoerder naar een andere. Meestal vindt de overdracht plaats in verband met het aangaan van een nieuw of ander dienstverband. Een pensioenfonds kan derhalve te maken krijgen met zowel een uitgaande als een binnenkomende waardeoverdracht. De rechthebbende krijgt het vermogen nooit in handen, met het overgedragen vermogen worden pensioenaanspraken ingekocht bij de nieuwe pensioenuitvoerder op basis van de grondslagen en rekenregels van die instelling. Indien de dekkinggraad van het overdragende dan wel ontvangende pensioenfonds of verzekeraar lager is dan 100%, wordt de waardeoverdracht tijdelijk opgeschort.

Zakelijke waarden

Aandelen, converteerbare obligaties en onroerend goed(fondsen).